

Megjelenik minden csütörtökön a 6. féle közzététel. Előfizetési ár: Egész évre 6 forint; félévre 3 forint; negyedévre 1.50 forint. Előfizethető minden postahivatalnál és könyvtárnál.
Hirdetések díja: 4 hasábos pott sor 9 uj kr. Szerkesztői szállás: mézáros utca 2. szám, 2. dík emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

Jókainé.

Valljuk be őszintén: törpe nemzetek vagyunk. Az „aurea mediocritas” kényelmes korszakát éljük s legmagasabb vágyunk is ritkán emelkedik a mindennapi túl. A mi nem rossz, az már jó nekünk s megelégszünk vele. A magasztos, a lélekemelő, az elragadó, az már csak esztetikai fogalom nálunk, mely a jamaicából szállt ránk, de nem hiszünk valóságában; azt nem hiszi el a mai kor fásult gyermeke, hogy ez eszméknek eleven megtestesülései csak ugyan léteztek valaha s ha valaki túl merészel nőni egy parányival a mindennapiság alacsony mértékén, azt minálunk rajongónak, idealistának vagy elnézőbb, de maró gunnyal telt kifejezéssel „szép léleknek” nevezi a világ s a legnemesebb érzélem, mit rá pazarolni érdemesnek talál, a szájalom.

Azt nem akarom állítani, hogy a tömeg átlagos szellemi értéke nem növekedett. Nem vitatom el, hogy — a mi az előtt nem történt — most csakugyan tömörül száz közepes ember egy mű körül, melynek ke-

resztülvitelére előbb egy lángész kellett. Megengedem, hogy az eszme és a tetterő mozgalmat támaszt sokakban, kik keresztül visznek csakugyan egy ügyet, a mihez az előtt a tömeg támogatásának hiányában századokra szóló nagy ember titáni erejére volt szükség. De azt mindenki be fogja ismerni, ki társadalmunk mai életén végig tekint, hogy a titánok erejét elnyelte a tömeg, a lángész szét van ostromolva, diluálva van sokak agyában, úgy hogy csak kevés jut egyre belőle, és a nagyságot, a rendkívüli szellemi s jellemzőt annyira nivellirozta a közepeszerűsége törekvő egyenlőség, hogy az újabb időben már nem találunk embert, a ki csak valamivel látszassék is nagyobbak a többinél.

Talán a korban van a hiba, mert hiszen azt mondják, hogy a kor megtermi, a mire szüksége van, s így a nagy embereket is, ha azokra van szükség. Meglehet, hogy mai napság oly nemzettel, mint mi vagyunk, hiába kísérle meg hont foglalni Árpád s elhi-

szem, hogy aludni kellett a hazának, hogy azt egy Széchenyi álmaiból fölriaszssa. De elvégre sem bírom — őh bár csak tehetném! — elhinni, hogy most annyira nagyokká nőttünk mindannyian, hogy azok, kiket nagyoknak nevez hazánk politikai és művelődési története, hogy azok, ha most élének, nem lennének egy fövel magasabbak jelen nagyságainknál s nem tűnének föl most is kolosszusoknak. Nagyok lennének ők ma is bizonyára, tán nagyobbak, mint akkor voltak.

Sajátságos az, hogy sokszor látszatra mily esékly események igazolják a töprengő elme ily gondolatait. A mi tegnap csak sejtelem volt, ma meggyőződéssé érleli egy előre számításba nem vehetett véletlen.

Ilyen véletlen volt közelebb egy est a nemzeti színházban. Ismerni kell a mi színházlátogató közönségünket, hogy ekkori magatartását megítélni képesek legyünk. Ez a közönség a magasabb művelvezettől rég elszakott, inkább láttatni jár, mint látni s jobban szeret maga beszélni, mint a szereplők beszédét hallgatni. Ugynevezett törzs-közönség nagyobbra, melynek semmi sem új, mely megszokta nem féledni el a színészek arcán a festéket s folyton tudatával bír annak, hogy hiszen a mi történet, csak színpadon történik. Fölmelegedni nem szeret, mert restel, kitörkővő érzelmei által nem ragadtatja el magát, hanem erőszakot tesz rajtuk, nehogy „gyöngösgégen” kapassék rajta szomszédja által, hidegséget szenved, megmosolyogja a letragikaibb jeleneteket; egy szóval, a legjobb esetben is csak bírál. de nem élvez. És ez nem a közönség hibája, de hibája azoknak, kik rendszeresen megvesztegettek izlést, selejtes bon-mot-okkal, tetszelgő frivolitásokkal, könnyed mindennapiságokkal és a francia iskola egyéb aprólékos édeségeivel megfosztották fogékonyságától az igazi, tartalmas, erőteltjes, emberi érzelmek művészi színezése iránt, úgy hogy az indulatok viharos kitöréseiben csak hóbortot, a mely szenvedélyben betegséget, a jellembe neveléséges konokságot lát.

Ha egy ily közönyös, hideg, inkább gúnyra, mint fölhevülésre hajlandó közönség aztán egyszer felkesedésben tör ki, ha a bágyadt szem fellángol, a halvány arc kipírul s önkénytelenül egetverő tapsokra esattannak össze a lusta tagok, ha az éljenzés véget érni nem akar s gyermekké válik az elagult néző sereg s átengedi magát érzelmeinek, mint a gyermek, sir, mint a gyermek a még tegnap szánakozólag megmosolyogott jelenetek felett, rajong, mint a gyermek a felett, a mitől tegnap még kiesnylő arcútorral fordult el s elveszti önmagát s egész benső élete felett a költő és a művész lesz a korlátlan úr: kérdjük, tagadhatja-e még valaki, hogy ezt csak egy lélek fensőbbége okozhatta, mely meglepett s meghódított minden érzést, mielőtt az a várakozását felülmúló erővel intézett roham ellen kellő védelemre gondolhatott volna? Mondhatja-e még valaki, hogy felettünk már senki semmi tekintetben nem magasodhatik ki s nem éreztet-heti velünk törpeségünket?

Jókainé fölépte színpadunkon, játéka, mely az elősült nézővel is elfeledtette a festéket és színfalakat, a kitörő felkesedés, a milyenre közönségünket alig hihettük képesnek: mind, mind csak annak kézzel fogható nyilatkozata volt, hogy vannak szellemek, nagyobbak a többinél s azok, mint az előtt, úgy most sem tévesztik el a hatást; ellenálhatatlanul győznek, hódítanak, magukkal ragadnak.

Jó volt ezt újra bebizonyítani nekünk, mert már el nem hittük. Nem akartuk elhinni, hogy ez lehetséges. Meg kellett rá tanítani bennünket újra.

Ez előadás után most már talán meg tudjuk ítélni, mi volt nálunk az az „ébredés korszaka”? Ez volt az igazi „Sturm- und Drangperiode,” a milyenhez hasonlót bizony nem tud felmutatni a hatalmas német nemzet.

Egy enyészetnek indult nemzetnek, melyet már

jó barátja is halálra szánt, ébredő kopogtatása volt ez a nagy koporsó földén. Mintha minden, a mi „ész” a mi „erő,” és a mi „szent akarat” ama korszakban egyesült volna a halál elleni tiltakozásban. Azon idő Archimedesei megtalálták a pontot, honnan visszazökkentsék a sarkaiból kifordult, mozdulni lomha világot, s hatalmas szavukra megdobbant a föld kebelében a szív. Mánások, gazdag főurak nyultak kapához, gyaluhoz, megtanítani a népet, hogy munkára van teremtet minden istenadta kéz; a szegény nép fia kelt fel nemzetszabályozó törvények alkotására, igénytelen emberek bámadtak a koromák legszebbike, a babékoszoru után s lettek a nemzetnek valódi „Isten kegyelméből” lett fejedelmek. Az uttörők, Kazinczy, Döbrentei, Kölesy, stb. átadták szent örökségüket hatalmas utódainknak; Széchenyi rátpapintott a nemzet becsületéretére s érintésére életre keltő konvulsióba jött az ország; Wesselényi megmutatá, hogyan lehet egy olygarcha is demokrata a szó legnemesebb értelmében s hogy áldozhat föl kényelmet, vagyon, munkát, szabadságot, életet eszméért; Kossuth szavára bilincsek hulltak le a népek millióiról s emberré lett újra a rég fehér rabszolgája; minden betűje gyűjtött s a nemzet gyűlt s magasztos lángjában ég felé tört gondolatával, tetteivel; Vörösmartyval milliók viszhangozták, hogy „él nemzet e hazán”; Petőfi lantja lelket öntött a lelketlenekbe s Feren-czy vésője Pantheont akart faragni nemzetének. Akkor élték virágkorukat Eötvös, Bajza, a Szemerék, a Kisfaludyak, Vachot Sándor, Czákó, Szigligeti, Fáy András, Jósika, Kemény; akkor szóvetkeztek közös célra a „tízek” s ámulatba ejtő föllendülést nyert tudomány, költészet, irodalom, művészet, ipar és kereskedés.

A nagy szellemek kulminációjá volt ez a kor. Sokan voltak egyszerre nagyok s talán azért jutott oly kevés mi nekünk. S épen, mert sokan voltak nagyok, annál nagyobb volt egyenkint mindenik, mert törpék között nagy lehet a közep-szerű is, de az a valódi nagy, ki az óriások között is kimagosul.

És e kornak tökéletesen hű jelképe volt az akkori magyar színészet. Egy országot kellett meghódítania, azért volt szükséges, hogy hősök, hogy hódítók kísérik a magyar Thalia szekerét, a merre az vonul. S valóban, hatalmasabb hódítok nem választhatott volna, mint a minőket akkor a mindenkit lelkesítő szellem összehozott. Századok mulhatnak el, míg az akkori nagyságokhoz hasonlókat nyerünk. Pedig akkor a nemzet vándorló napszámosává válni valóban lemondás, igazán martýrium volt. El kellett készülni a száraz kenyérré és a vándorlathoz, barátságot kellett kötni az éhséggel, a fagygyal, a nyomorúsággal; le kellett mondani családról, oda kellett dobni a boldogságot, és szembe szállni az elfogult világ gúnyával, gyűlöletével s ezer előítéletével. Szív kellett ehhez, lélekérő s nagyobb bátorság, mint a harcmezőre. De győztek vele, s midőn a magyar színészet nagy küzdelem, nehéz harcok után állandó oltárt nyert az ország szívében, bevonulása királyok diadalutja volt. Itt láttuk Megyerit, Szentpéterit, Fálesit, Barthát, Lászlót, Lendvait, Egressyt, Szigetit s e fejedelmi környezet között trónolt a fejedelemasszony — Laborfalvi Róza.

Valóban, a hol szószekekről, a közéletben, könyvben és színpadról ily szellemek szólottak a nemzethez, ott lehetetlen volt életre nem serkennie, nem nyerni bizalmat egy jobb jövő iránt s nem lelkesíteni a magasztos cél felé, ha félholt lett volna is.

Ebből a korból, melynek története még most sínes megírva, a fellángolás e korából hangzott át hozzánk e napokban egy szó s ez egy szó elég volt arra, hogy visszavarázsoljon bennünket e dicső közelmúltba és sejtessen velünk, mily ragyogó lehetett az. E szó a Jókainé szava volt, ez egyetlené, a ki a többi nagyok közül átszármazott reánk. Felrázott lethargiánkból s megtanított iri-

gyelni apáinkat, kik oly világban éltek, a hősökön voltak oly nagyok, a milyenekből ránk csak mutatónba jutott — egy. De egyuttal megtanítja gyermekeinket, hogy irigyeljenek bennünket, kik ő benne megláthatuk, róla megítélhetjük azt a kort, mely „Magyarország szellemi hőskorának” méltán volna nevezhető.

A ki Jókainé teljes életrajzát megírná, színészetünk egész történetét írnia meg vele. E történet kötetekre menne s nem férne be egy hírlap keretébe. Ott volt ő az első között, a kiknek köszönhetjük, hogy ma már a magyar szóló muzsának nem egy, de sok állandó temploma van. Atyja Benke József, egy régi háromszéki család ivadéka, a miskolci leányiskola tanára volt s a magyar irodalom ébredése korában latin és francia klasszikusok fordításával foglalkozott. Ő volt az első, a ki Rákóczy Ferenc francia nyelven írt emlékiratait magyarra fordította. Ő maga hozta fel serdülő leányát, Juditot 1835-ben Budára az akkori magyar játékszínhöz, ki itt Laborfalvi Róza művészi név alatt lépett föl. S bár Döbrentei Gábor rögtön fölismerte benne a rendkívüli tehetséget: ő maga mégis egészen másnak találta a színpadot közelről, mint azt előbe képzelete délibábja rajzolta. A kezdő művésznőnek sokat kellett küzdenie az előre nem látott nehézségekkel, s esőkenni érezte felkesedését és visszatért atyjához. Csak hogy a ki Castalia forrását egyszer megjelöl, olthatatlan szomjat érez utána egész életében. Ő is úgy volt vele. Nem állhatott ellent benső ösztönének, lelke sarkaló hivatásának s édes anyja halála után visszatért a muzsákhoz s azóta Tháliának állandó, hű, fölcent papnéje lett.

A magyar színészet akkor élte kezdő korát. A kik vele foglalkoztak, azoknak a muzsa esőkján kívül még volt egyebük, hogy hivatásukat méltóan betöltsék. Mintaképeik, kiket utánozhattak volna, nem voltak s ha valakit nem a természet avatott föl művészsé, el kellett vesnie a közep-szerűségben. De a kor emelkedett szelleme mehozta, hogy sokan váltak művészekké önmagukból; titkos ösztön sugallatát követve lettek feled-hetelenek.

Laborfalvi Róza ezek közé tartozott. Látta, hogy művészi fejlődésében önmagán és a természet által bőkezűleg rápazarolt tulajdonokon kívül nem támaszkodhatik senkire, s ez fokozta erejét. Ahhoz járult, hogy azon kor művészei igen jól fel tudták azt fogni, hogy ők a művészet ápolásán kívül még egy más, nem kevésbbé nemes, nem kevésbbé magasztos hivatással is bírnak: s ez a nemzeti missió. Tudták jól, hogy ők nemzeti létünk elsőrendű sarkkövei s nagyrészt ő rajtuk fordul meg a jövő. Kettős apostolok voltak ők, a művészet és nemzeti missió apostolai. És e kettős feladat nem engedte hevertetni erőiket. Éjt nappalhoz töltve haladtak a nehéz pályán s talpaltokint foglalták el a földet kettős céljuknak. Nagy küzdelem volt ez és nehéz. Ujra el kellett foglalni Árpád honát szellemi fegyverekkel, egy sokkal hatalmasabb, fölkesült, szilárdon álló s a kultúra más terén irányt adó ellenségtől. Hogy ez sikerült, csak ama kor rendkívüli tehetségeinek, vasszorgalmának, képpelhetlen erőfeszítéseinek köszönhető.

Mikor a nemzeti színház megnyílt, 1837-ben, Laborfalvi Róza már mint rendkívüli tehetség ragadta magával a közönséget. „Rolla halálában” lépett föl először mint Elvira, s a klasszikus alak, a esengő, szivekig ható hang, párosulva azzal a minden modorosságától ment, minden kültetésre számítását megvető, öntudatos játékkal: ez rögtön kijelölő számára a szakmát, melyben nagy lehet.

A színművészet legnehezebb és legnemesebb szakmája, a magas tragikai szakma volt az, mit közönség és bíráló egyaránt neki szánt, ki e szakmát hosszú művészi pályáján úgy töltte be, mint előtte senki és utána sem — talán sokáig. Shakespenre nő alakjai ő általa nyerték művészi megtestesülésüket s ő volt az, ki a természetes

nőt oly páratlan művészettel tudta a legmagasabb eszményiség fénykörébe emelni.

A környezet, melyben mozgott, az sem lehetett egymásra hatalmas kölesönhatás nélkül. Egymást igyekezett felülhaladni mindenik s mindenik csak önmagát haladta felül nap nap után. Valódi nemes szenvedély és verseny fokozta az erőket a közös cél felé.

Dolgoztak, a szó legszorosabb értelmében dolgoztak, mint a napszámosok. Concurrálniok kellett a német színészzel, mely egy nagy irodalommal rendelkező nemzetre, buzgó közönségre s azonfelül a város részéről pazar dotatióra támaszkodott. Azokat dédelgette a kormány és a főurak, ezeknek úgy kellett teremteni irodalmat, rokonszenvet s meghódítaniok előbb, a kik támogassák. De a kerepesi színház már akkor szilárd föld volt lábaik alatt, honnan Antheus minden lesújtás után újult erőt meríthetett. Bátran elfogadták a lábukhoz dobott verseny-keztűit és mondhatni: pusztá kézzel támadták meg a folyótereztet ellenfél.

Mily kemény volt a küzdelem, csak egy példát hozok fel. Mindnyájan ismerjük Moreto „Közönyt közönynyel” című klasszikus vígjátékát. A magyar színészek megtudták, hogy a városi német színházban e mű előadására készülnek. Nem haboztak sokáig, megszerezték a szöveget, Czákó egy éj és egy nap alatt lefordította az egészet, még az nap kiosztották a szerepeket s aztán, nehogy nesze menjen a dolognak, összegyűltek titokban, esendben, éjnek idején, három éjjel tartottak belőle próbát s negyedük este előadták „Diána” cím alatt, három nappal előbb, mint a németek.

Ily munkálkodás, ily buzgalom nem maradhatott jutalmazatlanul. A német színészet mindinkább veszteti kezdő lábai alól a földet; művészei sem tehetségben, sem ügyszeretben nem versenyezhettek a mieinkkel; a ki finomabb ízléssel, magasb értelmiséggel bíró embernek akart tartatni, az mind átjött a nemzeti színházba s a német muzsa végre is látványosságokkal, sikamlóságokkal lett kénytelen tengetni életét — s tudjuk, hogy sikamlós uton vajmi könnyű az elbukás.

De a mint a német színművészet esőkent belértékben, úgy emelkedett a magyar. Az elsőrendű művészek szoborszerű alakokká váltak s nem fogja elfeledni, a ki egyszer látta Jókainé alakjait ott állnak ezek között az előtérben. Gertrudja, Stuart Máriaja, Volunniája, Lady Makbethja, Bernard asszonya, Bornemisza Annája, Charitasa, Zrínyi Ilonája, Czibak Margitja és megszámlálhatlan egyéb művészi alkotásai mindaddig élnek, míg csak egy ember él, a kinek emlékezete vissza képzelheti őket.

Harminehárom évig volt a közönség kedvence. Akkor lépett azokról a deszkákról, hol annyi diésőséget szerzett magának és nemzetének.

Ne kérjük, hogyan? ne kérjük miért? E kérdés szellettetése fájna neki és fájna nekünk mindnyájunknak, kik legközelebbi vendégszereléseikor meggyőződünk, hogy most is első, hogy most is páratlan, s hogy rendelkezik teljes mértékben most is a művészet mindazon eszközei fölött, melyekkel két évtized előtt rendelkezett, a kik tudjuk, hogy fénykorát élte ma is, ha a viszonyok meghagyják ott, a hová annyira hivatva volt, mint senki más.

Közel három éve esondes, visszavonult életet él. Lemondott a diésőségről s családi boldogságban keres és talál kárpótlást.

A szabadságharc viharos napjaiban lett Jókai neje; a sors sajátságos végzete hozta magával, hogy „a legszebben beszélő nő,” a „legszebben író magyar férfi” neje legyen. Soha még két lélek jobban meg nem érdemelte egymást, mint ők. S tán kisebb maradt volna mind a kettő, ha nem egyesült erővel törekednek a legszentebb cél felé

s egymás lelkéből nem merítnek erőt, a hol egy lélek magában esüggödni volna kénytelen.

Ha Jókainé soha nem lett volna nagy művésznő, még akkor is alig lenne képes a nemzet leróni a hátát, a melylyel neki tartozik.

Ő az a sajátos genius, mely Jókai női alakjaiban élénk genog; az ő szelleme lengi át műveit, s ő rá ismerünk, valahányszor Jókai oly női jellemet fest, a hol a férfi-erély galamb-gyöngédségével párosul. Ki ne ismerné Judithot a „Politikai divatok”-ban? Azt a nőt, a ki a fővárosból betegem, tél-víz idején, zimánkos időben, járatlan utakon, erdőlkön, szirtelen keresztül, nagy részt gyalog bujdosó férjét fölkeresni megy s megtalálja? Tuloz Jókai regényeiben? No lássátok, pedig ez szóról szóra igaz, így történt, betűről betűre, a mint megirattott: Judit az ő Juditja, a bujdosó férj pedig, kit a legirtózatóbb időben, betegem, télen, rengeteg erdő rejtékében föltalál, Jókai maga volt.

Jókainé az életben is az, a ki a színpadon. Valóságos Coriolán anyja, akaratlan, mint kevés férfié, szeretettel, mint kevés nőé s gyöngédséggel, a milyennel csak gyermek-kedély bírhat. Csodás keveréke a legszebb tulajdonoknak. Hetekig virasztott férje beteg ágya mellett, s forró homlokáról le nem vette kezét. Elfeleltett akkor diésőséget, mindent; a szerető nő szent hivatásának teljesítésében olvadt fel lénye. Ő az, ki saját költészetével hatványozza a költő lelketemelő léggörét, s ő az, kinek nagy részt köszönhetjük, hogy Jókai költői ere soha ki nem apadt s termékenységekben a esodálva határos.

S hinné-e valaki, hogy ez a nő, a kinek lábaihoz hozta hódolatát az egész haza, otthon a legmegelégedettebb, igénytelen házi asszony, a ki aratott koszorú között örülni tud esírkéinek, aprólékos házi gondjainak; maga szab, maga főz s viszi jökedvvel a ház ügyeit, mintla az lett volna minden gondja teljes életében. Itt is Coriolán anyja ő, ki nem csak magasatos tettekre képes, de otthon maga varrja meg fia köpenyét. Jókai, mikor „nök a tüzhely körül” című rajzát megírta, bizony saját asszonyát fényképezte le benne. Római nőnek mondanám, ha sokkal magasabbra nem becsülném e címet: „magyar asszony.”

Törhetlen, erőteljes alakja remélnünk engedí, hogy ha ritkán is, de még sokáig fogunk gyönyörködhetni művészetében. Szükségünk van rá. Nem akarunk eltespedni a mindennapiság léggörében. S akarjuk azt is, hogy sokszor találkozzunk szellemével az irodalomban szintén, melynek már életében egyik mythoszi alakja lett.

Junius Brutus.

Csak előre!

Templomba hitt az orgonának
Méltóságos, ünnepi hangja;
S beléptem tiszta áhitattal,
Gyarlóságot, bünt ottkün hagyva.

Megálltam némán, mozdulatlan,
Bűnös kezem' melleure téve,
De figyelmeztül elfelejték,
A jámbor pap böles beszédre.

Tekintetem ott vándorolt a
Szentelt fák sötét zugában,
S lelkem megtelt a borzalommal,
A miket ott lefestve láttam.

Itt egy mártyr, ki százszer hal meg,
Míg a bakó izekre vágja,
A másik vértárukban úszik,
A harmadikra vár a máglya.

S ott legfőül a legnagyobbik,
A legücsöbik, a legszentebb,
Genosztévóktül körülvéve,
Keresztfára feszítve szeved.

S a mártyrnak szétéptett teste,
Szent aret az Üdvözítőnek,
S a vértáruk — bármere menjek —
Mindennüt s mindig velem jönnek.

S midőn vérem szagátja kötsz
S szívem vért testvérdéz orráv.
S az emberek álnok kezében
Hazug lesz az igazság fontja;

Midőn még a hit is esalárd lesz,
Mely mint szent álm lakott bennem,
S üldözve is igaz vagyok, míg
Fény, pompa biztat gaznak lennem;

Midőn az elvek szent harcában
Tört fegyverrel bakom a porba,
S előttem a kereszt sötétlik,
S bajtársim mind-mind letiporva;

Midőn száz hang kiáltja hozzám,
Hogy a ki még tovább küzd, dőre:
Martyrok véres aret néz rám,
És azt susogják: „Csak előre!”

Udeardy Géza.

Az internacionale.

(Harmadik közlemény.)

A socializmus eszméi eleitől fogva megvoltak az emberi társadalomban, a zsidók és peruiak, sőt a jelenleg uralkodó germánok és szlávok ősei is e rendszer uralma alatt éltek, — azonban a hódító és az egyes tartományokban csakhamar megalakult kasztek még az ugynevezett „történetikori” előtt szétrombolták ezen boldog állapotot s a feltámadt pártküzdelem előidézte a véres esaták ama hosszú sorát, melyekből meríti a történelem írója ragyogó képeit. Papok kelték föl, mystikus isteni tanokat adtak a nép elé, egyedül önmaguknak tulajdonították a szellemi erőt, hogy azokat megmagyarázhassák; királyok állottak elő, — a tulvilági lény fiai és földi képviselői, — kiknek jogukban volt önkényszerűleg vezetni a nagy tömeget annak megkérdése nélkül; a szegény adozó nép e gyámokdó hatalmak alatt hasonló lett a esordához, melyet csak száma nézve vettek tekintetbe. A szerenese vagy kitünő tehetség egyeseket kiemelt ugyan e helyzetből, de ez egyesek elfeledték volt társaikat, külön címmel, külön előjogokkal bástyát vontak önmagok körül a nép ellenében s e kiválasztot „nemesség” sorai közé belépni mindinkább nehezebbé lett. A súlyos iga alatt eltompuult a nép önérzete is, hisz vallása s imádott hősei hirdették neki naponkint, hogy ő egészen más faj s rendeltetés abban áll, hogy a nemességnek engedelmeskedjék.

A néptömeg áhitattal fogadta e tanokat és elvakulva, önmaga fogott fegyvert azok ellen, a kik a szenvedések közepette, mint Grachus, s sok mások védelmére kelték; maga az elnyomorult nép igyekezett, hogy ezen ugynevezett „veszélyes lázadókat” kegyes urai oldalán mellett tönkre tegye.

Századok s év ezredek tölték el így. A társadalom szomorú helyzete meggátolta a szabad fejlődést s a népeknek, a hol e viszárs rend jutott uralomra, el kellett veszniök. Így buktak el Assyria, Babylon, a perzsák és rómaiak, kiknél uralkodó kasztek alakultak. Így merevültek meg a chinaiak és az indok, mert a nép csak szolgaságra volt hivatva. E sors fog elérni minden nemzetet, a hol egyesek veszik kezükbe az uralmat a mit az örök természet az összes népnek adott. A műveltség előhaladása biztosíték nekünk, hogy minket nem ér el ezen szomorú sors. A nép öntudatra ébredt, a tudomány fejlődése mindenkör halál-dőfés az uralkodó kaszt egy-egy ágának s ha az évezredek álomból fölébredés nem lehet is rögtön, ha az előítéletek hosszas uralma alatt elkábult nép még jelenleg törpe is teljesen szétörni rabláncait; a valódi népuralomnak el kell jönnie s el is fog jönni, sőt immár jön is társadalmi életünk lassu, de biztos haladásában.

Ezen haladás lassu útjának utolsó phasisait jelöli a *socializmus történelme*. A nép egy jelentős része máris öntudatra kelt, a városok lakói s azok, a kiknek a szerenese alkalmat adott nagyobb műveltség szerzésére, máris megkezd-

ték a harcot az uralkodó osztályok ellen; mindennél hallatszik a vallás- és gondoltszabadság, mindenütt az önkormányzat és alkotmányosság jelszava. A szabadság felkelő napja túlhaladta a hegytetőket. Ma már nem csak a szellemi óriások, de maga a nagy tömeg is örömmel seregel az örök-jog zászlója alá. Az emberiség történetében alig volt szebb, dicsőbb korszak, mint e nagyszerű fejlemény, melynek jelenleg küszöbén állunk. Messze van tőlünk s sok tekintetben el van rejtve szemünk elől a révpárt, a hol unokáink egykor szabadságért vívott harcainak után megpihenhetnek; s mégis ki volna oly vakmerő, hogy elkárhoztassa az önálló gondolkodásra rendelt embert, mivel a célt kitérni, arról gondolkodni mert? S pedig ez egyedül a socialisták bűne. Ők szeretik a népet, rajonganak az emberiség boldogságaért s mert lelkük egész melegével csüggenek a kor-szellem által megindított demokratikus mozgalmon, szívük, érzelmük azt sugalja, hogy e kor közelebb van, mint a legtöbben hiszik s e remény által lelkesítve alkotják meg merészen a célt, a

és romlottak által oly gyakran megtámadott egyenlőséget védje, hogy továbbá a közös élvezeteket a közös munka által szaporítsa.

3. A természet mindenkit kötelez munkára; senki sem vonhatja ki magát büntetett elkövetése nélkül a munka alól.

4. A munka és élvezet közös legyen.

5. Elnyomásnak mondható azon helyzet, midőn egy rész magát a munkában kimeríti s mindent nélkülöznie kell, míg a másik munka nélkül tulajdagságában kéjeleg.

6. Senki sem sajátíthatja el kizárólagos tulajdonként a talaj s ipar javait, a nélkül, hogy büntetést ne kövessen el.

7. Valódi társadalomban sem gazdag, sem szegény nem lehet.

8. A forradalom célja, hogy az egyenlőtlenéget megsemmisítse s a közös boldogságot helyre állítsa. — stb. stb.

A lázas napok Babeufot is a forradalom útjára vezették, tervei fölfedeztetek, ő s követői rövid idő alatt vértanúként haltak el eszméikért, a

megkísérlék is ezen lépést, ábránduk egész odáig elkísérte. Ismeretes, mint akarta Saint-Simon az általános testvériséget vallásos színezetben megvalósítani, mint törekedett Fourier phalanstereiben megalkotni a szebb jövőt, hol kiki egyenlő joggal bír s egyéni hajlamok szerint tud saját jólétén s a társadalom előhaladásán munkálkodni. Minőkettő nagyszámu tanítványokat hagyott maga után, egész irodalmat költött fel s hatásuk a franciáknál még most sem veszett el, de maga a socialismus eszméje azóta lényegesen megváltozott.

Az átmenetet képviselő a genialis Proudhon. A magyar közönség legnagyobb része ismeri e nevet, ki első művében a tulajdont rablásnak nevezte el, de részletesebben alig tudnak föléle valamit*) s s még azt sem, hogy ő ez állítását később visszavonta s a socialismus is megtámadta, habár valóban mindvégig socialista maradt. Proudhon határozottan kritikai szellem s e tekintetben a legkitűnőbbek közé tartozik; ő megingatta a régi ábrándozásokat s forduló pontot alkotott a socialiszmusban, a nélkül azonban, hogy képes lett volna

Életképek. IX. „Vigyünk szalmát a városba.”

melyről mások még gonkolkozni sem tudnak. A nemes Plato s Morus utópiáit ábrándozásként elítélhetjük, mert az eszme, melyet műveikben rajzoltak, még igen távol volt a megvalósulástól: ma a demokratia korában, midőn a nép máris öntudatra kelt, ma nem szabad többé az „ábrándozás” szóval elítélnünk a socialismust, mert ma e tan megvalósulása, mely a nép leendő általános uralmáról szól, most már csak idő kérdése.

Ki találhatja ezek után esodálatosnak, hogy a socialismus első hirdetői leginkább csak ezen eszmékkel foglalkoztak, hogy a gyakorlati kivihetőségről alig tudtak gondolkodni? Az életre kelt demokratia első rohamos napjaiban, a francia forradalom kezdetén, lépett föl tanaival az egyenlőség elvének első apostola Babeuf. Tanai lényegesen azok, a miket a mai kommunismus is vall, de sokkal hevesebb s tulzottabb alakban. Például álljanak itt a főbb pontok:

1. A természet minden embernek egyenlő jogot adott a javak élvezetére.

2. A társadalom feladata, hogy ezen az erősek

nélkül, hogy egyetlen egy percig is ingadoztak volna nézeteikben. A kor, mely az egyenlőség eszméjét megérteni még képtelen volt, hidegen fogadta őket, nevük csak a történelem emlékében maradt fenn.

Utána jött Saint-Simon és Fourier, két ugynevezett nemes ábrándozó, kikben nagyobb volt a hit és szeretet, mint a tudat, magasabb röptű az érzelm, mintsem hogy a gondolatot meggyőzni bírnák. Pedig e két férfi a tudomány terén sem volt jelentéktelen. A grófi családból eredt Saint-Simon nagy vagyonát egyedül szelleme kiképzésére fordította; egyik tanítványa, Auguste Comte e század bölcsészei között méltán a legelső helyet foglalja el s maga Fourier, ezen phalansterei miatt oly sokszor kigunyolt férfi, az ösztönök helyes felhasználása eszméjével egy nagyszerű lélektani rendszert alapított meg. Mégis mindkettő kétségkívül rajongó volt, mert egész életüket csak egy eszmének áldozták s mert a vallásos és philantropiai jelszavak varázsa nem engedte meg, hogy az általános képektől a realis életig jussanak s ha

kimutatni az utat, melyen azt megalkotni lehetne. Neve, mint Hume-é, a bölcsesettörténelemben örökre tiszteletreméltó marad, de tanait egy egy előbbre haladt kor elfeledheti.

Az új reformator, ha szinte Proudhonnal csaknem egy idejűleg lépett is fel, nagyobb működését csak később kezdette meg. Az ut azonban, melyen a jövő socialisticus irányának haladnia kellett, számos előharcos által meg lön egyengetve. Ez ut a nemzetgazdaságot újja alakítása volt. Mióta a gyári élet oly sok nyomort és viszályt idézett elő, mióta Malthus és Ricards tanaiból kivettek azon irányzatot, hogy az a demokratia rovására egy hatalmas pénzaristocratia alkott meg; igen sokan működtek közre annak ellensúlyozására. A gyári munkások nyomorult helyzete, különösen az ipar terén előrehaladt angoloknál, gyors segílyt követelt. Carey s utánna Bastiat egészen

*) Általában e cikkeek egyik főcélja az, hogy oly kérdésekkel és eszmékkel foglalkozik, melyek felől igen sokat hallunk, de a magyar lapokban eddig alig voltak ismertetve. Szerk.

tudományos uton megkísérlették a tőke és munka megölygését; a nemes emberbarát Owen gyakorlati uton kísérlette meg a nép legalsóbb rétegeinek fölségelését; a rochedali pionier-ek fogyasztási egyleteket, népbankokat alapítottak, hogy önmagukat s pályatársaik a tőke nyomasztó uralma alól felszabadítsák s a francia *Louis Blanc* a munka rendszeresítésével tett kísérletet, s habár e kísérlet egyesek hibája miatt meg is bukott, az eszme már akkor általánossá lett, hogy a socialismus kérdését a munkások jóllétének javításával kell megkezdeni s még mai napig is igen sokan az egész mozgalom alatt csak munkáskérdést értenek.

Helyes volt-e a socialismus fejlődése s jövőjére nézve, hogy a proletárok nagy számából a munkásosztály így előre tolatott? — azt majd csak a jövő mutatja meg; de azt tudjuk s biztosan állíthatjuk, hogy szükséges volt arra nézve, hogy e nagy eszme gyakorlati tért nyerhessen. A gyár-
ipar és kereskedelem gyors fejlődése idézte elő napjainkban a legtöbb nyomort, e téren lehetett

humanistikus elvből, például Schultze-Delitzsch-nél, haszttalanok leendének, mert a konkurrencia nyomasztó befolyása alatt az önségely bármily megerőltetett működései dacára csak nyomorukat fogja súlyosbitani.

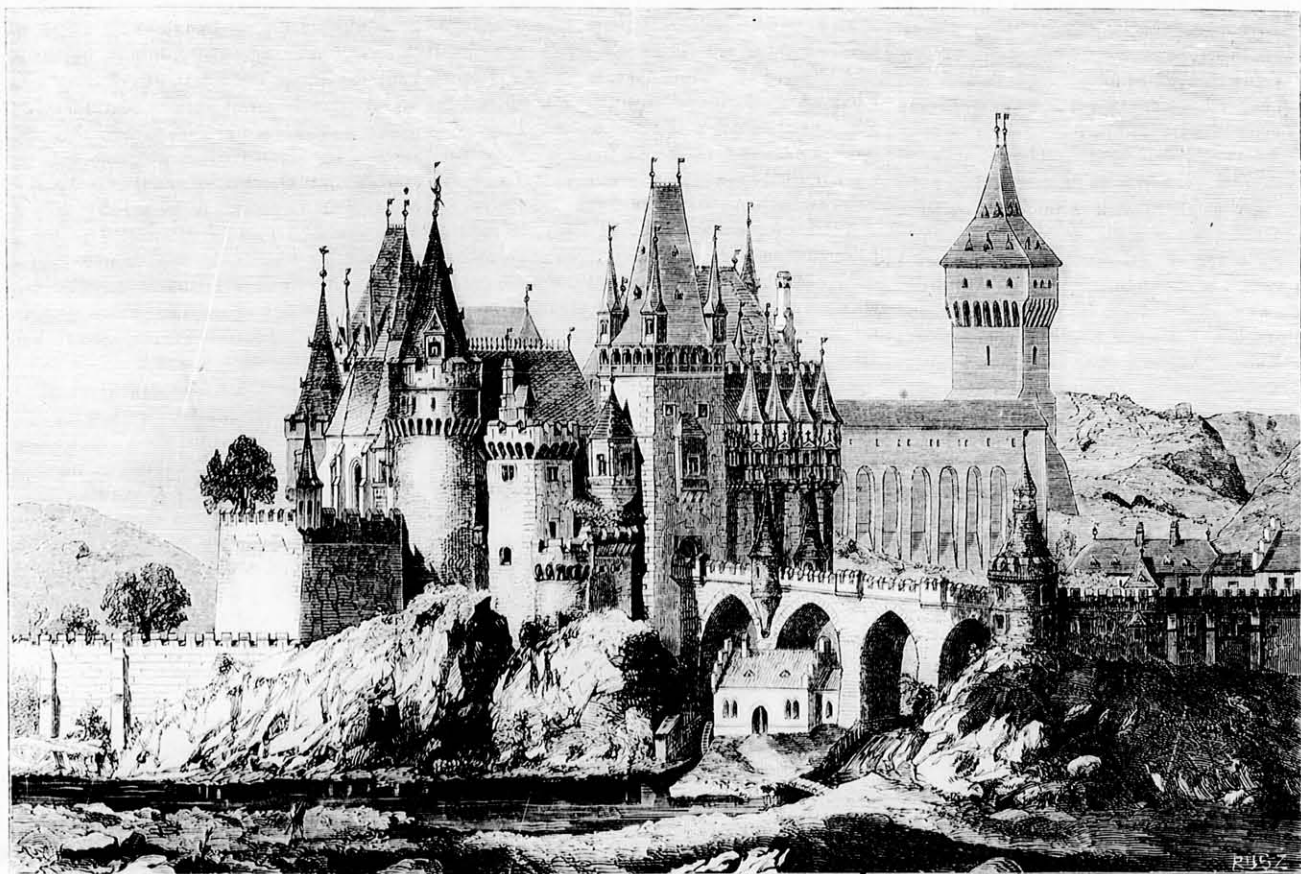
Maga a munkásosztály már rég megért ezen eszmére. Törekvéseik, ha magukat a tőke uralma alól megszabadítani akarták, nagyon is nyilván állott szemük előtt; a socialismus itt határozott talajt s törekvési célt nyert s ezen talaj hozzá szoktatta őket, hogy többé ne a végecélra, hanem az ezen végecél elérésére nézve szükséges eszközökre fektessék a fösulyt. *A socialismus ezóta sokkal komolyabb és határozottabb lett s jogtalan eljárás, ha valaki még most is Saint-Simon s Babeuf ábrándjait hozza föl ellenük.*

A munkásosztály érdekei lényegileg mindenütt ugyanazonosok s így nem esoda, ha a socialismus ezen talajon minél inkább nemzetközi elterjedésre törekedett. Már 1840-ben alakult Londonban egy egylet, mely azt célozta: a „Deutscher Arbeiterbildungsverein“, a melyben minden öntudatos

lom megszervezése által lerontani a tőkebirtokosok uralmát.“

Ezen cél volt ez óta folytonosan a munkás osztályok előtt. A strikeok, normanapok s több más követelményeket, magok a munkások is csak napi kérdéseknek tartják s tevékenységüket különösen a választásoknál koncentrállják. Az 1848-at követett időszak ismét elnyomta a szabadságot s a munkások sorsa is szomorubb lett, habár Európa akkor leghatalmasabb fejedelme: Napoleon, föl is akarta őket használni céljaira. Az olasz hadjárat, a londoni világhiállítás azonban ismét új életre költötte őket. Németországban egy hírneves agitator rövid, de maradandó működésében biztosította az eszme fennmaradását s halálával csaknem egyidejűleg megalakult a nemzetközi munkás egylet, a melynek működése és határa folytonosan emelkedőben van. Ez egyletről s annak nagyszerű működéséről fogok jövő cikkemben szólni.

György Aladár.

Vajda-Hunyad.

látni legjobban, mily keveset kap a munkás munkája eredményéből a vállalkozó nyereseményéhez képest, s mert oly nagy hatalommal lép föl a konkurrencia, hogy az egyes tőketulajdonosok jóindulata a munkás sorsán javítani teljesen képtelen, itt volt a tér kimondani a *socialismus egyik alapelvét, hogy a társadalom bajain nem morális szavak és jóakarattal, hanem egyedül a helyzet törvényes megváltoztatása által lehet segíteni.* A tudomány és tapasztalat egyaránt bizonyítja, hogy ezen idő csak akkor fog bekövetkezni, ha a jelenleg uralkodó párt hatalma megtört s vele együtt megbukott a nemzetgazdálászat azon tultermelés és versengzésen alapult iránya is, mely ma mindenkor a pénzolygarchia felé vezet.

Ez a gyakorlati és tudományos pont: az, a ki az emberi társadalom életében e szükség-szerűséget nem látja, a ki nem tudja, hogy a fejlődés jelen menetén csak a hatalmi viszonyok átalakítása által lehet segíteni, az olyan socialista nem lehet soha s az olyanok törekvései a nyomorult osztály érdekében, eredjenek azok bármily szép

proletár-
elem egyesítve volt. Louis Blanc működései, az 1848-at közvetlenül megelőzőtt mozgalmak még inkább terjesztették ezen eszmét, úgy hogy 1847. novemberben már egy communisticai tanácskozás is volt Londonban, melynek nézeteit egy, az eddigi socialistikus rendszerektől lényegesen eltérő nyilatkozatban Marx és Engels tették közzé. E kis műből csak a következő pontot akarjuk jelenleg kiemelni:

„A communisták nem képeznek külön pártot más munkás párt ellenében. Ő nekik nincs érdekük elkülöníteni magukat az egész proletariatus érdekeitől s nem is állítanak föl külön elveket, melyek szerint akarnák a proletárok mozgalmát átalakítani. A munkás osztályok más egyleteitől eltérésük részben abban áll, hogy a közös egyes nemzetiségek küzdelmei alá nem tartozó érdekeket védjék s hogy más részről, hogy a tőke és munka közt fennálló küzdelem különböző fejlődési fokát képviselje.

A communisták közvetlen törekvése ugyanaz, a mi a többi proletár pártoké — a *politikai hata-*

Vajda-Hunyad.

E lapok 1866-iki évfolyamánya 34. száma bemutatta volt Vajda-Hunyad kopasz, meredek falait egy, a mint leégése után állt. Most bemutatjuk a legpompásabb goth romok egyikét teljesen kiépítve, stilszerűen restaurálva, úgy a mint azt most egy éve elhunyt jeles építészünk, Schulz tervezte.

De e romok még mindig nem emelkednek ily pompásan, sőt Schulz halála után alább hagyott az építkezési buzgalom is. Mondják, hogy az országgyűlés által megszavazott segélyösszeg is elfogyott.

Megragadjuk tehát az alkalmat, hogy most, midőn az országgyűlés épen a költségvetést tárgyalja, fölhívjuk a figyelmet a nagyméltú és műépítészeti szempontból oly nevezetes várra.

Egy korábbi leírásban közöltük már a Hunyadyak ősi fészkeének történetét, most csak a kijavítás körüli eseményekről akarunk egyetmást elmondani.

A hatalmas falakból álló várat sok csapás érte, és játékonyság, valamint fejedelmi bőkezűség többször ígerekelt megmenteni. A Hóra-lázadás alatt már annyit szenvedt, hogy Bögösi Ádám egész vagyonát ajánlotta föl jókarba helyezésére; majd 1817-ben I. Ferenc 30,000 forintot adott restaurálására. De már három év múlva villám pusztította, s a közadakozásoknak, melyekre b. Miske József szőlította föl az erdélyieket, nem lett kellő eredménye. De annyira még is kitartották, hogy 1852-ben Hunyady, Mátyás király, Török Bálint, Bethlen Gábor, Tökölyi stb. terneiből bureaukat lehetett csinálni a bezirkereknek. Ezeket az 1854. április 13-án kitört tűzvész üzte ki onnan, elhamvasztva a vár egész tetőzetét. A bécsi miniszterium a vár műépítési becsét ismerve, mérnököket küldött ki, hogy megvizsgálják, s költségvetést terjeszsenek elő a fölépítésre. Az eredmény az lett, hogy 400 frt 35 kr utalványoztak a vár helyreállítására.

Azután évekig omladozott, míg nem magyar kormány kezébe jutván a hazai ügyek, a fejedelmi romok kiépítése el lön határozva. 1868-ban a törvényhozástól 50,000 forintot kért Lónyai pénzügyminiszter a vár kiépítésére, megjegyezvén, hogy Vajda-Hunyad ha fölépülend, igen alkalmas időzési hely lehet ő felségének is, s ekkép Erdély egy királyi várkastélyt nyer.

Az építéssel Schulz Ferenc bízott meg, ki csakhamar el is készítette a tervek legkisebb részletét, s megkezdődtek a munkálatok is a buzgó férfi vezetés alatt.

Schulz a vár eredeti méreteit és stíljét tartva szem előtt, s a régi leírásokat is segítségül használván, az egykori várhoz lehető híven készítette el a terveket. Fölépülve azonban nem láthatta meg. Mult év végén történt halála a v. hunyadi vár restaurálására is érzékeny csapás volt, mert egy év óta alig történt valami az építés körül. Legujabban pedig azt írták az erdélyi lapok, hogy a munka most már épenséggel megszünt, s nincs más semmi zaj körülte, mint a mit a Zalasd víze okoz.

Bent a várbán építészeti felügyelő hivatalnokok vannak, kik valószínűleg unatkozhatnak.

Steindl urról, kit Schulz után az építés vezetésével bíztak meg, azt mondták kezdetben, hogy az előde által készített tervek minden részében elfogadta. Legujabban pedig azt mondják, hogy megváltoztatta azokat.

Mint áll a dolog e pillanatban, nem tudjuk. De valószínű, hogy pár nap alatt az országgyűlésen fogunk felvilágosítást hallani.

„Vigyünk szalmát a városba.“

„Szegény ember köből is kenyeret fejt“ — azt tartja a közmondás. Mennyivel könnyebb szalmából kenyeret csinálni!

A szerűn már véget ért a nyomtatás, a cséplő is kiesapkodta a kalászból a szemeket s a hosszú szalmaszalma most már ott hever boglyában, vagy pedig szétszórva, zizogva kinalván puhaságát az apró népek, hogy oda menjenek játszani, és esábitgatván a círmot is, meg a fürgé ebet, hogy ide jöjjenek, itt van jó heverő világ.

— Nem Csáki szabnáj ez, — mondja a gazda, — s előszólgatja a házbelieket. — Fogjunk csak hozzá, kössünk szép zsuppokot, holnap vigyük be a városba.

A város elnyél mindent, s megtízert jól mindent. Közéleben könnyű boldogulni a falvaknak.

A madrácok, lőször-vánkosok, amerikai tengeri fűvek meglehetősen alább szállították ugyan a szalma kelendőségét, de azért Pesten a gazdasszonyok, szobacicusok, vagy magázó fiatal urak is gyakran várva-várják, hogy az utca zárzavarából mikor bontakozik ki az a mélabús kiáltás, mely így hangzik: „Zsuppot!“ Mire aztán nyomban feltűnik egy jól megrakott szekér, melynek

kötegei azonban mind jobban fogynak, a mint egyik kaputól a másikig ér.

— Ejnye atyafi, beh vékony ez a zsupp, — mondja a szobacicus, piros karjával fölkapta az egész „porciót.“

— Még sem olyan vékony, mint a te karesu derekad, galambom.

— Olesóbban is adhatná kend.

— Majd a másik alkalomkor.

Rossel szigetén 1858-ban.

(Az utazások történetéből.)

(Vége.)

Eddig azt beszéltem el, — mondja de Rochas, — a mit P... kapitánytól hallottam. Ezután magam is részt vettem a történetben. Én magam is azon hadihajóra szállottam, melyet Uj Caledoniából kiküldöttek, hogy mentse meg azon szerencsétleneket, kik Rossel szigetének korallszikláin már száz nap óta várakoztak.

Küldetésünk büszkén, dec. 27-dikén indultunk ki Port-de-Franceból. Matrőzaink mind egyike ismerte rendeltetésünket s azon iszonyu körülményeket, melyek azt előidéztek.

A „Saint-Paul“ kapitányának jelentése szerint a hajótörés a Luisiada-szigetenger keleti szélén, alkalmasint az Adèle szigetnél történt. 1859. jun. 5-dikén ezen sziget látkörébe jutottunk, mely szintén korallból képződött, tele van erdővel s lakatlannak látszik. A „Saint-Paul“-nak semmi nyomát sem vehettük észre s P... kapitány, ki szintén feledzéstől volt, azt mondá, hogy ő sokkal emelkedettebb földnél szenvedett törést s hogy ez alkalmasint az lesz, melyet kissé távolabb látunk, t. i. Rossel szigete, a hová tehát azonnal siettünk. Itt a „Saint-Paul“-nak még láthatunk kiálló ormányát a szirt-zátony között, mely — miként Océánia majd minden szigetjénél — kőrsáncot látszik képezni a nagy tenger és az általa védett sziget közt. A Saint-Paul néhány száz lépéssel odább sértetlenül hatolhatott volna keresztül ezen szirtetek közt.

A „menedék szigetjé“ azonnal megpillantottuk, azonban ezen mintegy száz lépés hosszú és hatvan lépés széles korall-torlódáson nem volt egyetlen élő leány sem, nem semmi jel.

Egyik tengerész-tisztünk átkelt a szigetre s itt két fára akasztott sátrat pillantott meg rongyokban, továbbá a föld színétől mintegy hat lábnyi magasban levágott s kivájt fatörzseket, melyeknek vízfőző medencékül kellett szolgálniok; valamivel távolabb szerteszórt és megpörkölt kagylóhéjakat s egy haraszt ágyon két emberi hullát.

Mint hogy az éj beállott s itt nem ismerhettük a tenger fenekét, a hajnalt a szirt-övön kívül kellett bevárunk. — Hajóparancsnokunk, a francia tengerészet egyik tisztje, Océániában való hosszú zarándoklás alatt oly általános tüneményt vett észre, mely szabályul állítható föl, azt tudniillik, hogy minden folyócska beömlésénél átvágás van a korall-sziklák közt, mert úgy látszik, hogy az édes és sós víz vegyülete nem igen tetszik a korall-polipoknak. Első gondja volt tehát folyócskát keresni, s midőn ilyet megpillantott, azzal szemben kutatni kezdé a tenger fenekét, mire oly szabad vizet találtunk, melyen horgonyt vethettünk. Ez az egyetlen, Rossel szigetéhez vezető mély esatorna.

Alig értünk a nagyobb sziget partjára, midőn hajónk fegyveres népe csapatokba osztatva küldeték ki a hajótörést szenvedettek fölkeresésére, kiknek sorsa élénk részvételt töltött el minket. Én ezen csapatok egyikében voltam. A folyócskán fölfelé evezve, hogy a bennszülöttek avagy a kínaiak nyomát föltalálhassuk, nemsokára hat bennszülött által hajtott két pirógot vettünk észre. Hiába intgettünk nekik barátságosan, mégis megfutottak. Már-már utolértük őket, midőn egyszerre kiugráltak pirógaikból s eltűntek a part bozótszélei közt, melyek áthatlan függőnyt képeznek.

Ezen pirógok, melyek alig különböznek Melanésia egyéb szigetjéitől, kivájt fatörzsből állanak s egyszülöz ruddal vannak ellátva, hogy föl ne boruljanak.

Óvakodtunk a birtokunkba került két lélekvesztőt elrombolni, mert azok érdekében, kiknek segélyére jöttünk, a bennszülöttekkel barátságos viszonyban akartunk maradni. Folytattuk tehát utunkat s nemsokára egy kis meztelen férfit pillantottunk meg, ki övig állott a vízben s intgettett, hogy közelegjünk, a nélkül, hogy kiáltott vagy szólt volna. Ezen tartózkodó magaviseletéből mindjárt gondoltuk, hogy szökevény, ki nem mer kiáltani s így bizonyára hajótört. Valóban az volt, csak hogy nem hazánkfi.

A szegény kis kínai P... kapitány karjai közé vetette magát s első szavai ezek voltak: „All dead!“ (mindnyájan meghaltak!) Képzeltetni kétségbeesésünket. Nem képzeltettük el, hogy miként lehetett 317 ember oly rozsol fegyverzett vadak zsákmányává, mint a kiket láttunk; azonban a kínainak részint jobb, részint rozsol angol-sággal tett bizonylatát nem igen hagytak kétkedniük. Megértette velünk, hogy társai közül csak négyen maradtak meg, kiknek egyike a St. Paul tengerészei közül való, valószínűleg a hajóács. A kínai szerint ezen szerencsétlen a környekben érzik, összekötözve, a legnyomorúságosabb állapotban. Orcimpáiba esontpálécskát szurtak, mit Océánia szigetlakói a legnagyobb ékességnek tartanak. A hajóácsot alkalmasint épen egy fiúval fogadta valamelyik főnök, mint magát a kis kínait, ki már esontnyakéket és karperecet viselt, s midőn a szegény legény hajónkra jutva biztonságban érezte magát, első dolga volt megvetéssel dobni el magától a vadás ezen jelvényeit.

Tovább haladva, kis öbölbe jutottunk, melynek partján kínai társunk szerint falnak kellett lenni. Valóban volt is így mintegy harminc bennszülöttel jutottunk szembe. Fegyvereink csolnakunk fenekére voltak érejtve, hogy bizalmatlanságot ne gerjeszsenek, mindazáltal a vadak nagyon is visszavonultak, úgy hogy nem léphetünk velük érintkezésbe. A csapat legbátrabbjai, lándzsákkal fölfegyverkezve végre felénk közeledtek s mindazon előnyöket elősorolták, melyekkel hitték, hogy a kínait hozzájuk visszatérésre bírják; új társunk azonban érzéketlen maradt a esábszavakra.

A bennszülöttek elkezdettek ezután velünk foglalkozni; mi szép piros kendőket, dohányt, pipákat kínáltunk nekik, de hiába dobtuk lábuk elé, mert ezen barbárok nem tartották érdemesnek fölszédni. Még a dahány használása is ösmeretlen volt előttük, mi arra mutat, hogy eddig teljesen el voltak szigetelve az emberi nemtől.

Végre meggyőződve róla, hogy ezen nyomorultaktól nem kaphatjuk vissza az általuk visszatartottat négy foglyot, tovább indultunk, másutt új alkudozásokat kezdendők.

A patak azon beömlésénél állapotunk meg, hol P... a támadás előtt tanyát ütött volt. Itt iszonyatos látvány tárult szemünk elé. Öltönyrongyok s hajfonatok jelölték azon helyet, hol a kínaiak (kik háromszáznál többen valának) fölkoncoltattak. Egy ledöntött fatörzs szolgált tökéül, melyre áldozataik nyakát hajtották. A gyilkosok minden kínainak hajfonadékát még élő korában kitepték, aztán lándzsákkal löltek őket s még rozkető tagjaik fölött megosztokodtak.

Azt, a mit az esemény színhelyén kínaink elmondott, egy tolmács később Sidneyben így fordította le:

„Mindaddig, míg a szegény hajótöröttek valamikép megbírtak élni a „menedék szigetjén“, süketek maradtak a bennszülöttek esalogatásaira, kik pirógokon hemzsegyén körülök, a nagy szigetre hívták őket édes vizet, meg élelmiszereket szerezni. Végre azonban, midőn fölemésztették

minden eszköztüket s a közelükben levő kagylókat is elfogyasztották, s miután két társuk már éhen halt, a legmerészebbek vagy legkétségbeesettebbek hajlottak a vadak álnok meghívására s hajókba szállottak velük. A vadak kis lélekvesztőiken hármanként szállították át őket a régi tanyahelyre, hová a khinaiak is vezetetni óhajtottak. Itt nagy csapat rohanta meg a kimerülteket s a legiszonyúbb módon koncolta fel őket. Az áldozatok kétségbeesett kiáltása nem hathatott a távollevő szigetkéig, a lombos fák pedig eltakarták szem elől a véres jelenetet. Csupán csak négyen maradtak életben, kiket a főnökök családjuk tagjaul fogadtak.

Az embermészárlás ezen színhelye borzalommal töltötte el szívünket s azért visszasiettünk azon folyócskához, melynek torkolatában hadihajónk horgonyozott. Nagy távolban magas füstoszlop emelkedék az erdőszögben, mely ezen víz partjait szegélyezi, miből következtettük, hogy emberi lakásokat fogunk találni azon tájon. Neki indultunk tehát a keskeny, hanem mély folyónak. Bámulatosan buja növényzet árnyékolá utunkat annyira, hogy bár evezésünket folytathattuk, de nem engedte megkülönböztethetnünk azt, a mi körülöttünk történik. Egyik matrózunk mindazáltal egy magas fa legtetijén leszködő embert vett észre. Ezt rögtön roppant újjongás és közápor követte, mire azonnal megragadtuk fegyvereinket; első lövéseink nem bírták elűzni őket, később azonban megfutamítottak s most már távolból hallottuk vadállatszerű vonításukat. Mivel a folyócska ezenal nem volt hajózható, kénytelenek voltunk visszatérni, mielőtt a gyanított faluig érhetünk volna.

A következő egész éjjel kurjongatást s kürthangokat hallottunk. A vadak ezen kürtjei nagy tengeri esigák, kupjukon átyukasztva. Horgonyzó helyünk körül mindenfelé tüzek lobbantak föl s mindezen jelek arra mutattak, hogy a bennszülöttek valami ünnepélyre hívatnak össze.

Másnap reggel esolnakunkkal visszamentünk azon helyre, a hol a khinaival találkoztunk, a vademberek falvánál azonban megtámadtunk, úgy hogy két esolnakunk kénytelen volt visszatérni, miután védelem közben 3—4 bennszülöttet elejtettünk.

Embereink ezután a folyó ellenkező partján egy másik falunak irányozták menetüket, mely falu egy vagy két mértföldnyire feküdt hadihajónktól. Itt a számos vadember ellenségesen fogadott, a nélkül azonban, hogy megtámadott volna. Mithem lehetett tőlük kivenni. Erre hajóparancsnokunk meggyőződve, hogy minden további lépés épen ily haszon nélkül lenne, most visszatárlásra gondolt. Jól fölfegyverkezett esolnakjaink mindenekelőtt visszatértek az előbb említett faluhoz, hol most még nagyobb számmal gyűltek össze a bennszülöttek. Oly közáporral üdvözöltek, hogy közülnk többen súlyosan megsebesültek; e kövek basaltból voltak, tehát kemények és élesek. Mivel azonban ezen köveket parittyá nélkül, (mit e szigetlakók nem ismernek), szabad kézzel hajgálták, azért röptükben meg lehetett látni s könnyű volt kikerülni. Az asszonyok fűriákként buzditották a harcokat.

A mi esolnakaink ezen közben oly helyzetet vettek, hogy megtisztíthassák a partot, odáig közeledvén, hol a víz folyása alig volt észrevehető. Most mindenki elővette eddig elejtett löfegyverét s egy mozarat is irányozni kezdtek. A tüzelést megkezdettük. Ágyueskánk dördülése elképzelhetlen rémületet okozott; mire hiszen azonnal partra szállottunk míg vagy tizenketten a esolnakokban maradtak azok őrzésére.

Nem szükséges mondanom, hogy kiszállásunknak senki sem szegült ellene. Az egészen elhagyott falut felgyújtottuk, előbb mindent felkutatva, de honfűrsainknak semmi nyomára sem akadunk. Végre visszatértünk esolnakjainkba, megvakva azokat a khinaiaknak öltönyeivel, miket a

vadak nem tartottak méltónak viselni, s magunkkal vive azon csekélységeket, melyek csak az ethnologista s a gyűjtemények szerzőire nézve érdekesek.

E falutól azon patakra mentünk, melyen a megelőző napon megtámadtunk, hanem egyetlen bennszülött sem találkozhattunk, kiknek ezuttal csak távoli vonítását hallottuk.

Hadihajónk azután nemsokára Sidneybe vitorlázott, magával vive a hajótörteket, ide értve P. . . kapitányt is, ki kutató és boszuló expedíciókban részt vett.

S most még néhány szót Rossell szigetéről és lakóiról. Rossell a Louisiada-sziget csoport egyik legkeletibb tagja. Ezen szigetes csoport pedig Oceániának azon részén fekszik, melyet Mélanésziának neveztek el.

Expedíciók előtt Rossell szigetéről nem létezett semmiféle tudomás, miként nem létezik ezen szigettenger legtöbbször s az ausztráliai tengerészek, ki Oceániát minden irányban behajózták, ezen szigetet vad lakóival még nem mertek kereskedelmi érintkezésbe se becsatlakozni.

Maga a sziget hegyes és vulkán formátúja. Legmagasb pontja mintegy 3000 lábnyira emelkedhetik s legszélesebb átmérője 12 mértföld lehet. Hegyei meredeken emelkednek, aljuk s a tengerpart közt csak keskeny, mocsáros, áradásos földszalagot hagyván. — Azon számos patak ról ítélve, mely a tengerbe ömlik, következtethetni, hogy az egész sziget bőven van öntözve. A sziget általános képe nagyszerű, az erdő egészen a hegyek gerinceire emelkednek. A dombok lábainál apró falvak vannak, mint az a kettő, melyet meglátogattunk, környezve kenyér- s banánfáktól és cukornádtól.

Az általunk lerombolt falu, melynek lakásait szorgalmasan megvizsgáltam, csupán hat gunyhóból állott, melyek nagyon különös alkotásnak, hanem az itteni éghajlat alatt nagyon alkalmassak. Az egész a földszíne fölött karokon álló, vesszőkből font, ajtóval, ablakkal ellátott kalitka; födelének erese van, úgy hogy az tornácot képez a lakás körül. Hosszuk harminc, szélességük kilenc s magasságuk ugyanennyi lábnyi. Karókra levén építve, csak létrák segítségével lehet beléjük jutni. A gunyhók ajtaikon s ablakokon át elég levegőt nyernek. A lakás közepén tűzhely van, melyen egész éjen át lóg a láng a moskító elűzésére. Hasonló szokás divatozik Uj-Caledóniában, a Fidzsiszigeten s valószínűleg másutt is.

Rossell sziget lakói, lakásukat kivéve, másban nem nagy iparos szellemet tanúsítanak. Egyedüli fegyvereik lándzsa s bazaltkő-balta. Trombitájukat már ismerttem, valamint pirógjaikat is. Kosarakat és edényeket növényrostokból fonnak; késcik kagylók, szelükön élesre köszörülve.

Vázójuk végre ezen undok emberek külsejét. Bőrük moeskos fekete, orruk tompa, szájuk széles, szemük fekete és mély, hajuk hosszú, fekete és gyapjas, szakáluk ritka, de göndör, kissé hátra hajló. Magasságuk és izmaik nagyon középszerűek. A betel használata következtében fogaik feketék s rozsak.

Nők durva kifejezésűek, hajzatuk a férfiakéhoz hasonló, keblük esüng s körtealakú. Uraesaik orrcimpáikon keresztül madártoll vastagságú esontot szurnak keresztül; hasonló esontot vettek észre Cook kapitány matrózai az első ausztráliai orrcimpában. A férfiak összes öltözete falevelekből készült tarisznya, míg a nőké farostokból készült, térdükön fölül erős cafrang-kötény.

Rossell szigetének éghajlata igen forró.

Ha az egész sziget partvidéke annyira lakott, mint azon rész, melyet meglátogattunk, akkor Rossell szigetén több ezer lélek található.

Művelt emberek a történelmi korok előtt.

E lapokban régebben szólottunk már a görög-

országi, therasia-szigetbéli meglepő ásatásokról, melyek az emberiség történetére új világosságot vetnek.

A hírlapolvasók előtt nem lesznek ismeretlenek azon természeti tünemények, melyek néhány évvel ezelőtt a görögországi Santorin-szigetes csoportokon folytak le; itt ugyanis vulkánikus kitörések támadtak, földrészek süllyedtek alá a tengerbe s új szigetkék keletkeztek más helyen.

Az olvasót ezen szigetes csoportra vezetjük.

A párisi tudományos akadémia „Comptes rendus” című jelentései ugyanis 1871. aug. 14-dikei füzetükben Gorceix és Marmettől újabb tudósításokat közölnek azon ásatásokról, melyek Santorin szigetén négy különböző helyen eszközöltettek, s melyek eredménye épületeknek napfényre hozatala volt. Az épületeket vastag tuf-réteg borítja s ez alatt lávára voltak építve. Az ásatások leginkább Akrotiri falu közelében, Phirától, a Santorin-szigetes csoport legnagyobb szigetétől délre történtek.

Ezen falutól nem messze, mely vízmosásban, egymástól 120 lábnyira két házát ástak ki. Ezekben igen sok házi eszközt találtak obszidiánból, melyek hasonlítanak a kőkorszakból valókhöz. Találtak számos vázát, melyeknek alakja s díszítésményei egészen különböznek az ó-görögök, etruskok és phoniceiek vázától; találtak lávából való műveket: kézi malmokat, mozarakat, teknőket stb; s végre az egyik épület falain egészen mészből álló alapon freskó-festményeket.

A vízmosástól meglehetősen távol, egy lejtőn elég nagy épületet teljesen ástak ki. Ez is lávára volt építve s e fölött mintegy hatvan láb magas tuf-réteg terült.

Itt obszidián eszközök közt, — melyek egészen olyak voltak, mint a másik két házi, — találtak egy fűrészt is tiszta, cink- és ón-keverék nélküli rézből is. A felt vázák alakjuk, színtük s díszítésményeikre nézve a már említettekhez hasonlítottak s közülök több darab árpával, lencsével, kölessel vala töltve s tömegesen voltak az egyik szobában összehalmozva. Juh- és kecskesontok többféle héverték; találtak továbbá egy egész olajfűrész, többféle fadarabot és szenet.

Phira szigetének több helyén, a tuf-réteg alatt termékeny fekete földre akadtak, a lava fölbomlásából származott. Ezen fekete föld képezte hajlandában a sziget termő talaját. Furási kísérletek napfényre hoztak belőle edényeserepeket, obszidián- és más kőből való eszközöket, melyek az épületekben előfordultakkal megegyeznek.

Vége utabban Therasia-szigeten is történtek ásatások, melyek hasonló tárgyakkal telt két szobát lepleztek le.

Mindezen épületek ugyanegy időből orednek Santorin a tuf-réteg keletkezése előtt — mely a sziget központi részének lesüllyedését követte, lakásokkal és ültetvényekkel volt borítva. Lakosai műveltségükben már jó messzire haladtak; voltak mértékeik és súlyaik, rendszeres számaik, tudtak boltozatot építeni, vakolatot használni, meszet égetni s oly festékeket készítettek és alkalmaztak, melyek remek színeiket maiglan megtartották. A földmívelés virágzott náluk, s már szelídített házi állatokkal is bírtak; takácsmunkák s cserépedények nagyon el voltak terjedve.

A történelem hallgat azon vulkánikus tüneményről, mely oly borzasztó tuf-réteggel vonta be a szigetet s lakosságát elűzte. Azon nagy különbség, mely az itt talált vázák s későbbi korszakok hasonló művei közt létezik, azt bizonyítja, hogy e nép a történelem előtti időszakban létezett. Az obszidián-eszközök nagy száma s azon körülmény, hogy csak egyetlenegy eszköz találatot éreből, valószínűvé teszi, hogy ezen nép a kőkorszak vége felé élt, akkor, midőn a réz már alkalmaztatni kezdett.

Hasonló obszidián-eszközöket, fűrészeket, késeket, vakarókat, véseket stb. Görögország különböző pontjain is találtak, hol kétségkívül ugyan-

ezen nép telepedett volt meg. Ez eszközök jó kidolgozása teljesen összehangzik azon nézettel, hogy ezen vidékek polgárisultása ugyanazon időben sokkal előrehaladottabb volt, mint más európai országoké, melyekben tízkből gyakran találunk baltákat, késeket, nyílhegyeket.

„Kalendar Hystoriesky.“

(Magyar történeti s egyéb érdekesh adatok egy XVI. századból való cseh könyvből)

(Vége.)

Oktober (Rzyjen.) 6; — 1502. Ulászló király menyekzöt tartott Budán Annával, XII. Lajos francia király huga leányával (l. aug. 14.) Okt. 11; — 1537. Ferdinánd király seregéből, Budaközeleiben, a török 6000 jó cseh, morva és olasz lovast levágott, mert Kocian eszászari vezér őket előző éjjel 8000 magyarral, el- és magukra hagyta. Okt. 17; — 1448. Hunyady János, Magyarország kormányzója, a török által (Rigómezőn) annyira megveretett, hogy alig bírt menekülni. Okt. 18;

viszont a magyar király felhívására lemondott a lengyel király címéről, és azon adórol, melyet a lengyelek a cseheknek fizettek. János király ez alkalommal Róbert Károlynak egy 8000 magyar forint értékű, a jilai bányában talált terméсарany-nyal — Hanstan — kedveskedett. Ugyane nap 1444. Ulászló magyar és lengyel király, az Amurat török császárral kötött szerződést felbontván, Várna városkánál esatát vivott. legyőzetett, és sok jeles lovaggal, köztük Julián bibornokkal, ki ezen háborura a királyt felizgatta, elesett. Nov. 15; — 1371. Lajos magyar király Krakkóban lengyel királylyá koronáztatott, most elsőben idegen, mert kilenc század alatt a lengyelek mindig saját nemzetükből való királyt tiszteltek. Nov. 19; — 1231. Erzsébet, II. Endre magy. kir. leánya, thüringi Lajos ögróf özvegye, meghalt, s négy év múlva, IX. Gergely pápa által a szentek közé számláltatott. Nov. 19; — 1474. Boroszló alatt 30 havi fegyvernugvás három király, ugymint Mátyás magyar, Ulászló cseh- és ennek atyja, Kázmér lengyel király közt. Nov. 22; — 1145.

a cseh királyságot sem a császár, sem a lengyel király elfogadni nem akarták, ezzel Mátyás magyar királyt ruházta fel, mire a cseh urak közül sokan Györgyöt elhagyván, Mátyás királyhoz pártoltak. Dec. 25: — 1261. Kunhota (Kunigunda) II. Ottokár neje, IV. Béla magyar király unokája Prágában a mainzi érsek által, valamint a király Przemysl Ottokár is, megkoronáztatott.

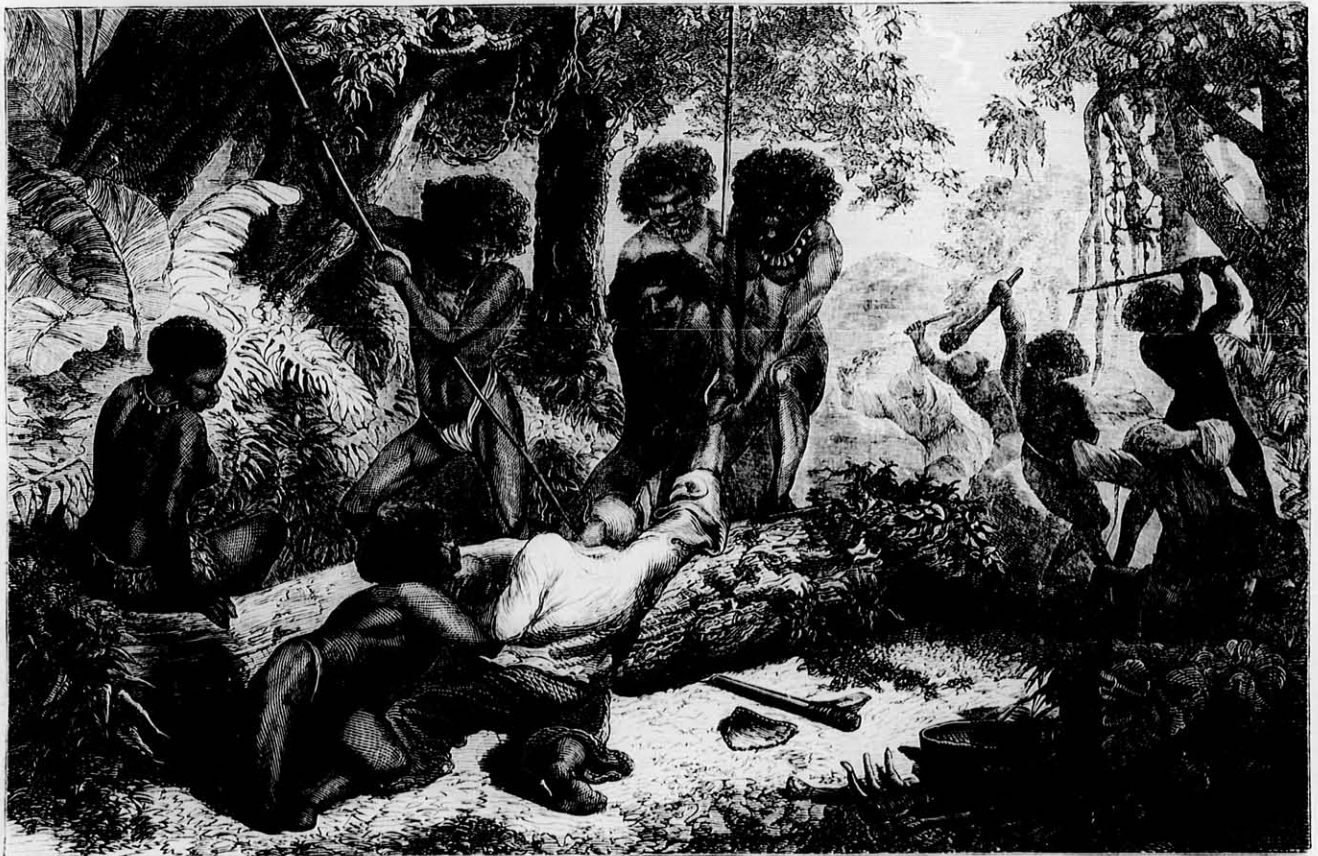
Közi:
Höke Lajos.

A Kossuth-Lovasi üldöztetés történetéhez.

(Lovasi László atyjának kérelmelevele a királyi táblához.)

(Vége.)

Megdöbbenve kerestem a kir. rendeletet a törvények sorában, és nem találtam azt; megkérdeztem másokat is, kik a törvénykönyv tömegében jártasabbak nálammal, és ők sem találták azt; találtam ellenben törvényekre, melyek minket magyarokat csak törvény- és nem kormány-

A kínaiak lemeszaróztatása Rössel szigeten.

1476. Mátyás király neje Blazana-Beatrix, Alfonz nápolyi király leánya, tudományosan képzett és szép hölgy, Budára hozatott, és megkoronáztatott. Ugyane nap 1558. Mária, Lajos magyar és cseh király özvegye meghalt. Okt. 28; — 1453. László 14 éves korában cseh királylyá koronáztatott. Okt. 31; — 1423. született Ulászló lengyel s magyar király, ki aztán Várnán elesett.

November (Lístopada) 3; — 1527. Vasárnap, Ferdinánd magyar királylyá koronáztatott Fehérvárott. Nov. 9; — 1431. Az árvák (Prokoppárti husziták) Magyarországra a Vágig nyomultak, hol azonban a magyarok őket meglepték, és sárban rekedt szekereik s egy hradeci ágyu hátrahagyásával megfutottak. A magyarok őket tíz napig egész Iglauig üzték, vágták. Nov. 10; — 1335. Visegrádon, Róbert Károly magyar király vendégei voltak: Kázmér lengyel, és luxemburgi János cseh királyok, kik Lajos császár ellen szövöttek. Ezen összejövétel alkalmával János 20,000 aranyat adott Kázmérnak, miért ez lemondott Boroszló és Szézia birtokáról. A cseh király

II. Géza, Vak Béla király fia, magyar királylyá koronáztatott. Ugyane nap 1439. Magyarországon vérhasban elhalt Albert császár, magyar és cseh királynak végtisztelet. Nov. 23; — 1457. László király várán Párisból menyasszonyát Magdolnát, a lakodalomhoz készülvén, meghalt szerdán, és harmadnap szepapja IV. Károly mellé eltemettetett a sz. Vei templomban; 16 óra előtt egészséges, megbetegedett s meghalt, élt 17 évig 8 hóig. Halála előtt két hétig a várkertben tartott oroszlanok ordítottak, és két üstökös látszott az égen.

December (Prasince.) 2; — 1437. Zsigmond király böles vitéz, de a hadakban szerenésetlen úr e napon Prágából Magyarországra utazván, Znaimban meghalt, s Váradon eltemettetett. Dec. 10; — 1551. Martinuzzi György dalmata, váradi püspök és bibornok, Castaldo János által megöltetett, mert gyanuban volt, hogy a törökkel cimborál. Dec. 23; — 1466. II. Pál pápa consistoriumában György cseh királyt, mint eretneket, a királyságtól elmozdítottak nyilvánítván, miután

parancsok szerint kormányozhatóknak mondanak, találtam törvényekre, melyek a bírói hatalmat törvényekhez kötik, s e körben függetlenségre magasztatják; találtam királyi hitlevelekre, melyek kötelezik a királyokat jussaink s szabadságaink fenntartására.

Ezeket s ezekhez hasonlókat olvasva, mely tisztelettel járulok a t. kir. táblához azon alázatos kéréssel, ha oda jutott-e az alkotmányos magyar nemzet, hogy törvényei még élet s halál kérdéseiben is nem törvénykönyvben, hanem egyes törvényszékekhez intézett, a hazában nem ismert, ki nem hirdetett, a törvényhozó hatalom által soha meg nem erősített, nem tudom, melyik levéltár porai közt titokban rejtő kormányrendeletekben kell keresnie? Ha ez így volna, így lehetne, ugy sorunk szomorubb lenne azon tartomány lakosainál, hola törvények apróbetűkkel irattak magas tornyokra, hogy a nép azokat ne olvashassa; azok legalább nagyítóüvegen át olvashatók, mi csak a fogságban tudnók meg, minő törvények fognak felettünk itélni.

De az is mondatot mely tisztelettel előadott észrevételeimre, hogy ezen felsőbb rendeletet kelte óta a most követett rendszer szokássá s így törvénynyé változtatta, hogy az ügyvédek minden hasonló esetben a titoktartási esküt letették, s az írományok nékiek szabad közlésre, tanácskérésre, munkára ki nem adtak. Ezen ellenvetés azonban meg nem döbbsenhetett, mert nem volt szükségem a törvénykönyvet fölhányani, hogy meggyőződjem, miként a törvény-erejű szokás törvényeink szerint nem ekként készül, s egypár ügyvédnek, nem mondom gyávasága, hanem engedékenységem nemzetemet a szabad védelem és törvénykezési rend jóvoltától meg nem foszthatja.

De miként egyeztetelhetők meg az osztó igazsággal a t. k. főtörvényszék! hogy midőn a vádoló királyi fiskus, miután hónapokig készült számos tagokból összeállításában, szokása szerint mind a vád előadását, mind az egyes szóváltásokat megrostálja, módosítja, s oly munkát terjeszthet a bíróság elébe, mely az egész testületnek helyben hagyását kiérdemelheti, akkor a védő ügyvéd, kinek a büntető igazsági szabályai szerint még több szabadsággal kell bírnia, titokra legyen és zárt ajtókra szorítva, még csak azon szabadsággal se bírhatson, hogy nézeteit ily nagy ügyben másokkal is közölhesse, vagy támadható kétségek iránt barátainak, s kikhez bízodalma van, tanácsát kérhesse; és miként felelhet ő a világ és baha előtt, melynek számadással tartozik, hogy kötelességét teljesítette? Mi kezeséget érezhet a vádoló fél, hogy sorsa a titok leple alatt önkény játéka nem vala, ha az egész dolog esküvel örökös homályra kárhoztattatik? A mi alkotmányunk szellemével, az igazság képzetével, a bíróság tekintélyével, de a kormány saját javával is egyiránt ellenkezik.

Ezek azon észrevételek t. kir. főtörvényszék! melyeknek előterjesztésére az atyai kötelesség ösztönözt, s melyekre nézve a t. kir. tábla igazságszeretetéhez szólamlék föl oltalomért, — nincs is egyéb hátra, hanem hogy fiam s unokaöcsém nevében ünnepélyesen kinyilatkoztassam, miként én minden lépésnek, mely a törvénytől és a törvénykezés rendétől eltér, ünnepélyesen ellene mondjak és kinyilatkoztassam, hogy fiam és unokaöcsém Perger János urat választották ügyvédeknek s ő mellette maradnak, és senkit más védelmükre fel nem hatalmaznak, ugy védőknek el nem ismernek, s őt is csak ugy és addig, míg a szabad védelemmel járó jussokat fel nem hagyja, s a titoktartási esküt le nem teszi, ellenkező esetben készek védelmezetlenül maradni, és készebbek mindent szenvedni, mint ezen törvényes kívánságoktól elállani. És én is, t. bíróság, atyai mely fájdalom közepette, erősen érzem, hogy polgár vagyok, fejelemlennem hű alattvalója, de hazámnak is hűsége polgára, s mint ilyen a polgári kötelesség leplebe burkózva sírni kívánok inkább hazám szerencsétlenségé felött, mintsem nemzetem szabadságlevelének elszakított rongyai törüljek könyveimet.

A ki a legmélyebb alázatossággal vagyok a tek. kir. táblának alázatos szolgája, Lovassy István.

A n a p.

— Természettudományi közlemény. —
(Vége.)

A nap foltjai fölfedezésének dicsősége, mely kevésbé a táveső fölfedezése után történt, ugy látszik, hogy az angol Harriotot illeti. Zach báró hátrahagyott írományai között találta a napfoltokról való vizsgálódásait, melyek 1610. dec. 8-ától kezdődnek. De e fölfedezések Európa többi részeiben ismeretlenek valának. Averroes, a híres cordovai orvos, ki a XII. században élt, egy nagy foltot látott, természetesen szabad szemmel, de ezt éppen oly kevés vizsgálódással, mint bizonyossággal Mercurnak tulajdonította. Az első munka, mely a napfoltokról jelent meg, a Johannes Fa-

bricius Phrysiusé, „De maculis in sole observatis“ Wittenbergae 1611. E tárgyra nézve azt mondja, hogy egy reggel a nap keleti oldalán fekete foltot vett észre, mit azonban csak valami felhőnek tartva, kevésre méltatott. Azonban ugyan ezen napon megint megnézte a napot, a foltot akkor is ott találta, s különböző távesővekkel megvizsgálván, kétkedni kezdett annak felhőmőségén. Másnap reggel is ott találta a foltot ugyanazon helyen; most a nap sugarait egy besötétített szobában, egy táblára vezette s ily módon a nap és folt képét kényelmesen vizsgálhatta. Kevésrel aztán észre vette, hogy a folt keletről nyugotra utazik s nemskára eltűnt, míg két hét múlva újra előjött. Többeket észlelt e mellett, melyek ugyanazon jelenségeket mutatták, mint az első. A foltok haladásából ő is következtette a nap forgását, mit már Jordán Bruno 1600. kimondott, a miért is, és vallási szabad elveiért az inkuizíciótól ugyanazon esztendőben megégettetett.

A fentebb említett jezsuita Scheiner Kristóf magának tulajdonítja a nap foltjai fölfedezését; munkája: „Rosa Ursina“ 1630-ban jelent meg Breccianóban. Az első foltot Ingolstadtban látta, hol tanár volt, 1611-ben. Fölfedezését nem merte közölni, mivel — mint mondja — a bölcsészet akkori elveivel és irányával ellenkezett, a napon, a tisztaság jelképén foltokat, vagyis más szóval hibákat találni. Tartományi generalisának, Busius Theodornak is írt, ki neki így válaszola: „Ilyen dolgokról nem olvastam semmit az én Aristotelesemben, csupán a te szeméidnek, vagy ávegednek hibái s káprázatai édes fiam, s bizony jobban téssz, ha ezen dolgokat magadnak tartod.“ Scheiner azonban barátjának, az ágostai polgár, mesternek Velternek, 1611. decemberben három levelet küldött e tárgyról, melyek „Appelles post tabulam“ címen ki is nyomattak 1612-ben. Scheiner könyvében 1618—1627. évig tartó vizsgálatait adja elő, melyek kevésé eltérnek a Fabriciusiétól.

Galilei 1611-ben, Fabriciusal szintén egyidejűleg, vizsgálta e napfoltokat s közte és Scheiner között nagyobb heves vita keletkezett. Cassini 1676-ban kezdette vizsgálni, mikor is egy 70 napig látható foltot fedezett föl. A vizsgálók mindnyájan megegyeztek abban, hogy a nap forog saját tengelye körül, s a mint e foltok a nap központjához közelednek, annál inkább láthatók, s szélesednek; a foltok fel- és lejövételéből számítva, a nap saját tengelye körül 25.12 nap alatt, vagyis 603 óra alatt fordul meg; más mozgása a napnak nincsen, csak saját tengelye körül, s e tulajdonságáért nevezetett álló csillagnak.

A régi világban a napot istenség képe gyanánt tisztelték, mi alatt az áldáshozó természetet dicsőítették. Nálunk magyaroknál is őseink istene volt, kik berkekben, forrásoknál imádták; az egyiptomiak Osiris, a phoeniciak Adonis, a chaldok Bál, a perzsák Meithras, a kárthagoiak Moloch, a görögök Phoibos, a rómaiak Apollo néven tisztelték, s keleten gyakran erkölestelen, s emberáldozatokhoz hoztak neki.

(Littrow után.)

Fogtár József.

Vegyes közlemények.

(L. J.) **Történeti naptár. December 21.** Telesky József gróf (régibb) író és költő, szül. Huszthon, 1738. — Blunauer Alajos ismert német költő és műfordító, szül. 1755. — Gvadányi József gróf, huszártábornok, híres népies író és költő meghalt 1801.

Dec. 22. Amiod István tudós író, szül. Füleken 1676. — Várkonyi báró Amadé László magyar költő, megh. Földváron, 1764. — Barlow Joel amerikai költő és államférfi, megh. Zarnavieán, 1812. — Szabó Dávid (Baróti) költő és műfordító, meghalt Vithen, 1819. — Bach Vilmos Frigyes Ernő zeneszerző, meghalt 1845.

Dec. 23. Championnet francia köztársasági tábornok a nápolyi lázadók Rómából kiűzte s a nápolyi ulvart Siciliába menekülni kényszerítette, 1798. — Bethlen

Gergely gróf, honvédtábornok megh. Kolozsvárott, 1867.

Dec. 24. Brankovich György szerb fejedelem megh. 1845. — Picard Ernő francia köztársasági pénzügyminiszter, szül. Párisban, 1821. — Thackeray William Makepeare, kitünő angol regényíró, meghalt Londonban, 1863.

Dec. 25. II. (Nagy) Frigyes porosz király Drezdába, melyet III. Ágost szász király elhagyott, bevonult, 1745. — Nagy Károly frank király magát a pápa által római császárrá koronáztatta, Rómában, 800. — Laky Demeter ismert aethetikai és költészettan író, szül. Keszthelyen, 1818. — Szinovácz György hétszemélynek és író, megh. Pesten, 1867. — A Mont-Cenis hegy teljesen átfurattott, 1870.

Dec. 26. Arndt Ernő Mór kitünő német író szül. Schoritzban, 1769. — XVI. Lajos francia király másodszor jelent meg a nemzeti konvent előtt, mint vádlott, Párisban, 1792. — Bonaparte Napoleon francia császár, I. Ferenc osztrák császárral békét kötött Pozsonyban, 1805. — Balázs Sándor beszély-, regény- és színműíró szül. Kolozsvárott, 1830.

— (A *Mont-Cenis alagutról*) bebizonyult, hogy 1857 óta, midőn a hegy átfurásához kezdtek, 1000 ember lett a nagy munka áldozata.

— (Oroszország az utolsó három évben) a vasútra 110 millió rubelt költött, az 1869-dik évi háború költsége 136 millió rubel volt. A cár azt nyilvánította, hogy az 1871-dik év rendkívüli hadiköltségeire 40 millió rubelt tett félre. Az orosz hadügyminiszterium jelenti, hogy az évben 497,000 darab hátultöltő fegyvert alakított át, — s 150,000 darab új ily nemű fegyver lesz készen nem sokára. Tehát Oroszország a háborúra kelőleg készül.

— (Coubert festménye.) Courbet, párisi festész tudvaleg a börtönben van. Ennek dacára nem egy írógépez a festészek között, mert egy pétérvári nábob megbízást adott neki, hogy egy jelenetet fessen a commune rémnapjaiból és szerződésileg kötelez magát, hogy azért 30,000 frankot fizet. A kormány megengedte a művészeknek, hogy börtönben festessen.

— (Katasztrópha a jéges tengeren.) Szeptember közepén a jéges tengerben a Behring-szoros uton tul, harminchárom amerikai cethal-bárkát iszonyu katasztrópha sújtott. A járműveket az óriási jégdarabok megragadták s részben összezúrták, részben elmeríték. A hajókon levő összes legénység szerencsére megmenekült, de az okozott kár igen tetemes. A mi Chicagóra a nagy égés, az New-Beaufore, az amerikai cethalászat főhelyére, a halesont és halzsír-kereskedés szék-városára ama katasztrópha, mely a harminchárom — nagyobbára mind Beaufordiba való s az ottani társaságoknál biztosított s dusan megrakott értékes hajókat megsemmisített. New-Beaufordnak a jéges tengeren 25 hajója volt, ezek közül 19 elmerült, egy eltűnt s csak négy tért haza. A szerencsétlenség főokát abban keresik, hogy a hajók, elesébbítatva a dús halászat által, sokáig maradnak a veszélyes vidéken. A hajók, melyek szejt, elejéig vissza nem térnek, rendszeren igen nagy veszélynek teszik ki magukat. Különböly nagy szerencsétlenség, minő a mostani 1830. óta nem történt. Akkor 10 angol járművet értek utól s semmisítették meg a jégtáblák.

— sz. — (A pápa háztartása.) A Rómában megjelenő „Capitale“ a pápa belsőbb háztartására vonatkozólag következő hiteles adatokat közli: Nyíponként szükséges: 180 font marbuhus, 56 tyuk, 40 galamb, 100 fent borjúhús, 14 hordécska szardella, naprinizott hús s hasonlók; 11 ládacska nápolyi macconai s más tészta; igen sok vaj, tej, tojás, fűcán, fogoly s naponként 125 lira. Bort mindig bőven adnak az asztalokra s a legfinomabb fajokat Spanyol- és Franciországból ingyen küldik a pápának.

— sz. — (Japóni pipere szoba.) Egy amerikai utazónak nem rég alkalma volt egy japáni pipere-szobába belépillantania s azt következőkép írja le: „Ezen szobában igen kevés, mondhatni semmi butor sem volt; nem voltak benne székek, nem ágyak, csak gyékények. A szobában egyetlen darab butor csak egy pipere szekrény volt, melynek felső fiókjában a mi nyelven kéztűkreinkhez hasonló értékűk állt. A második fiókban japáni hölgyünk pipereszerzeit őrizte, mint kaffékot, fogort és arcfestéket. Két kis fiókba volt rejtve: hamis haja, különféle hajtű, aranypapír stb. A legalsó fiókban voltak fejpárnák, melyek finom mohból fonvaák s ugy helyzetetnek a nyakszirt alá, hogy az illetőnek hajdísze roncsolást ne szenvedjen. Az arcfestő por zöldnek látszik, az arera vagy ajkakra kenvo azonban megpirosodik. — Mindezeket a dolgokat pedig az amerikai s utának az európai lapok mint nagy fölfedezést közlik, holott a mi nemzeti muzeumunk Xanthus által gyűjtött és rendezett népművei osztályában természetben is megvannak, sőt meg van minden, a japán házi életre vonatkozó tárgy.

A hét viszhangja.

(Dec. 11.)

Az idő beköszöntött a város ligetbe. Az omnibuszok kegyetlen döcögése ismét megkezdődött a király utcán végig; a lóvonatu vasút is minden percben dübörög, s a közönségnél újra jelszó lett, hogy: menjünk a városligetbe. A tavaszi verőfény sem csábítóbb, mint e hideg, mely a liget tavát a koreszolyázó egylet hatalma alá adván, most már szól a zene és nyitott a pálya, — mint a jégspert férfiai szokták mondani.

Nyári napokban sínes sokkal több közönség, mint volt vasárnap, zsongó életet hozva a zuzmára fák közé, a havat, (a mi sokkal kellemesebb mulatság, mint mikor a port kell gázolnia,) s ellepve a tó partját, és jég hátát. Egész hollandi élet van itt, tarka és mozgékony. Hanem minden esikorgó hideg és testedző nagy cél mellett is a koreszolyázó egylet alig örvendhetne oly részvétnek, s pályátere aligha vonzana század résznyi nézőséget is, ha nem kegyelnék annyira a hölgyek, kik válogatottnál válogatottabb toillekben jelennek meg, apró lábaikon villogó koreszolyákkal és nem sokat töredve, ha a táncot meknél sikosabb tájat olykor olykor többet is kíván, mint a két vékony acél villámó érintését. Talpon vannak smét, a zenekar tust húz rá, a közönség mosolyog egy kicsit, és foly tovább a mulatság — míg nem sötét lesz.

Itt nem lehet oly „hosszu-napokat” rögtönözni, mint a képviselőházban, hol a budget-vita minden nap öt órát vesz igénybe s még a vasárnapok és ünnepek sem szabadok. Hanem azért a pénteki ülés után bátran élénkelheti br. Oreyz intendáns (a ki dalos ember), hogy:

Szabad péntek, szabad szombat

Szabad szappanyozni . . .

ha ugyan ő tisztában van azzal, vajjon szappany, vagy a nélkül mosdatták a belügyminiszteri költségvetésnél, midőn a nemzeti színház segélyezésére a 44,000 frtot megszavazták.

Degré Alajos volt, ki az első roh mot intézte, fölemelve a tavaszi olasz operát is, melyről nem tudni, hogy ki hozta a nemzeti színház nyakára, mert midőn a 37,000 frtnyi kár fizetésére került a dolog, nem akadt gazdája. Emulterte aztán a Mirelli-féle botrányt, a mit utána Ürményi Miksa részletesben is elmondott, megróva a belügyminisztert a botrányval szemközt elfoglalt állásért, melyből először rá menyörgött az intendánsra hivatalos communicé alakjában, majd meg azt tudatta, hogy nincs meglegedve az intendáns mentségével, hanem azért se baj. A legborzasztóbb dörgésekkel kezdődött s a legnagyobb harmattal végződött az egész — mondá Csernátóy, ki élesen kiemelte, hogy e közintézet rossz kezekre van bízva.

Az intendáns keblét azonban a képviselőházban mondták ellen hű emberei fölvertezték egy bizalmi nyilatkozattal, melyet épen a színház legelső tagjai nem írtak alá. A felborszantott közönség előtt pedig Thaisz városi főkapitány fedezete alatt jelenik meg páholyában, s tekintélye a políciára van bízva.

A képviselőház még egy másik művészi ügyet is tárgyalt, s aztán eljettette. A belügyi költségvetésben ugyanis a szini képezde 15,000 frtnyi rendes évi segélye helyett 30,000 frt volt főlveve országos zene- és ének-akademia fölállítására. A képviselőház itt kezdte alkalmazni a takarékoság elvét, s bár Csengery Antal igen melegen védte, őt szótöbbséggel kitérülte az összeget, csupán a szini képezdele szavazván meg 15,000 frtot. Sok védője nem akadt az ügynök. Juszt József a tökéletlenségek gyarapítását látta benne; a legtöbbször pedig azt mondták, hogy az országos költségvetek kell törülni, melyek nem oly általános érdekűek, s melyekre habár a szegény nép is adóz, mégis csak kevesen élvezik. „És ugyan mit hasz-

nálna az, — kiált föl Simonyi Ernő, — habár egész Magyarország jól tudna is énekelni!”

Akkor talán jobban hallgatnánk egymásra, mert hogy a szép hegedűszóban elmondottakra nagyon hallgatunk, az bizonyos. A hangverseny-özönben Door trio-társaságának is csak első ízben volt középszámu hallgatósága, s második hangversenye (szombaton) midőn híre terjedt, hogy ő s társai művészek, már megtöltötte a redout kisebb termét, s a klasszikai zene barátai élvezettel hallgathatták Schumann, Beethoven, Händel és Brahms műveit, melyeket Door zongorán, Heckmann hegedőn és Krumbholz gordonkán adtak elő.

Az énekkel sem vagyunk különben. Vasárnap például a régi „Szép juhász” előadására este már nem lehetett jegyet kapni, mert Blaháné énekelt benne. A népszínmű, vagy Blaháné tetszik-e annyira? de az bizonyos, hogy a népszínmű előadásoknál ostromolják a színházi pénztárt.

Igy van Jókainé vendégszereplésekor is, holott tudjuk, hogy a komoly műzsák kevésbé csábító a nagy közönségre. De az igazi művészet előtt ismét soha sem közönyöz Pesti Jókainé a múlt héten „Bánkban”-ban mint Gertrud királynő lépett föl másodsor, s az erőteljes tragédia e sokak által és sokféleképen, de mindig erőteljes, drámaitanul ábrázolt alakjában most Katona felös alkotása jelent meg előttünk. A kitérni művésznő az első föl vonás után diszes báborkosorut kapott, s később — midőn nagy jelenetét következék Otóval és Bánkkal — alig volt vége a kihívásoknak. Még négyszer fog fellépni; legközelebb Scribe „Egy pohár víz” című vigjátékában mint Marlborough hercegnő. Bizonytalan művészi esemény lesz minden fellépés.

A tud. Akadémia történelmi osztályának december 4-iki ülésén az előző széklet Horváth Mihály foglalta el. Az első értekezés *Lubrich Ágost* levezőző székfoglalója volt „a középtanodái tanárok paedagogiai kiképzéséről.” Köszönetet mondva megválasztásáért, áttér értekezése tárgyára s a közélet tanárok kiképzésének szükségét hangsúlyozva, tanügyünk jelen állapotát, azon lelkismeretlenséget, pajfakodást, úzérkedést és képességhányt festi, melyek tanáraink közt, mint mondja, néhol még maig is észlelhető. Ezeknek elhárítására szolgálhat a tanári képezde, mely egy év óta egyetemünkön is fennáll. Azután több külföldi ilyen-mű képezde szervezetét ismerteti s végül elmondja nézetét, a mint azt szerinti szervezni kellene. E megjelzett értekezés után *Henszmann I.* tag olvasta föl értekezését „a visegrádi koronatorló helységről” s azt felvilágosító rajzokkal kísérte. Bel Mátyás nyomán azt állítja, hogy a visegrádi főlegvárat Róbert Károly egyenesen a korona őrhelyéről építtette. Felolvasta Kottaner Ilona jegyzetét, melyekben, mint szótanú részletesen elmondja az Erzsébet által végbevitt koronarállást s kivált a helyekre nézve a legpontosabb részletekkel írja le a vár helységeit, egyes szobáit s a t. E leírás értekezéssel összehasonlítván Visegrád jelenleg már megállapított fekrájával, azon következtetést vonja belőle, hogy az egész főlegvárban csak azon, mintegy másfél-ölnyi, mely számlába vájt üreg lehetett az egyedüli hely, hol a korona őrzetett. *Rómer Flóris* a felolvasás után néhány pontban előadja nehézségeit azon állítás ellen, mintha ez üreg használtatott volna a korona őrhelyénél, s azt állítja, hogy az pusztán vizgyűjtő medencétől szolgált, — a miket viszont Henszmann cáfolgatott.

A történelmi társulat december 7-iki havi ülésén legelsőben is Szélei Antal társulati tag azon indítványa került megvitatás alá, hogy a társulati tagok a magyar történelmi munkák, folyóiratok, okmányok stb. címsorozatát szorgalmasan gyűjtsék. Thaly ezzel kapcsolatban javasolja, hogy a muzeummál alkalmazásban levő tagjai a társulatnak az oda érkező folyóiratok vagy egyéb munkák címsorozatát hónaponként beküldjék. — Az időre nézve évnegyedenként határozatik meg, mivel a vidéken megjelenő munkák is csak évnegyedenként küldetnek oda. Horváth Mihály ezt még a külföldön megjelenő magyar történelmi munkákra is kiterjeszteni kívánja, s e végből Horváth Árpád urat fölkéri, kiserne azokat figyelmen. — Az ülés rendjén Szabó Károly tudósítás volt a homonai sztrai levéltár átvizsgálásáról, melyet Deák Farkas olvasott föl. E levéltárban az okmányok összege 11,872 db, melyek közül mintegy 100 a 14—16 századokból való. — Ugyan-ésk Szabó Károly adja be tudósítását a könyvtári

buvárlatról, azaz. régi magyar nyomtatványokról; jelentést tesz több régi, a 17 század első negyedéből való igen érdekes könyvről, melyek több példánya az unikumok közé tartozik. — A második tárgy Balázs Ferenc jogtörténeti értekezése; olvassa Casplár Benedek. Felolvasása végével jelentést tesz még a múlt évben átvett „Bachus föhozatái” című műről. Ez 1725-ben jelent meg s farsangi meghívóul szolgált; tartalma az, hogy Prudentius serege meghódol Bachusnak, s annak vigalmán részt vesz. Elnök jelent, hogy Székely Sándor néhány hét előtt husz darab okmányt mutatott be neki, hogy azokat a társulatnak adományozza; a muzeumhoz fognak áttetetni. Az okmányok legregébbike 1491-ből való, 81 darab hátrýára, 15 pedig papírra van írva.

A természettudományi társulat dec. 6-iki ülésén Lengyel B. társulati titkár érdekes felolvasást tartott a légnemű testeknek a szálad és folyékony testek által való oldhatóságáról. Az értekezés legérdekesebb részét azon hely képezte, hol értekező a világosságnak a víztömegen való áthatása, a víz által alkatrészekre való bontásáról, s a víz alatti növényéletéről szólt. E pontnál különben némi vita is támadt, a mennyiben Eötvös társulati tag az értekezés felolvasása után néhány megjegyzést tett a világosságnak a víztömegen való áthatásáról s a víz alatti növényéletéről. Eötvös ur szerint téves állítás az, mintha a vízben a kék sugár hatna legmélyebbre, holott a vörös és sárga sugarak azok, melyek a víztömöket leginkább áthatják. Igy ezen sugarak azok, melyek a víz alatti növények segítségem levő klorofil segítségével előidézik azon vegyfolyamot, i. e. a szén-sav és az élely kiválasztását, mely vegyfolyam a növényélet előidézésére okvetlen szükséges.

— *Fölvívás az Eötvösnek Pesten állítandó emlékszóbar javára.* A kegyeletnek, melylyel nemzetünk báró Eötvös József dicső emléke iránt viseltetik, egy Pesten állítandó emlékszóbar által is kifejezést adni; célja az alább nevezett bizottságnak. E cél elérése végett aláírásra hívja föl az eszme pártolót a nélkül, hogy szükségesnek tartaná hozzászandi indokolni e felhívást, melyet a dicsőült fertinak a nemzet, a tudomány és a művelődés ügye szolgálattában szerzett érdemén minden magasztalásnál bővebben indokolnak. Ez emlékszóbar létesítésének eszméje Pest városának múlt tavaszi egyik közgyűlésén hangzott föl először, mely e célra lelkes bölcsészeggyel ötezer forintot szavazott meg. Ily kezdemény után a m. tud. akademia közreműködésével alakult meg a bizottság, következő tagokból: Gróf András Gyula, Arany János, br. Bánffy Albert, Csengery Antal, Deák Ferenc, Gyöngyössi Alajos, Házmán Ferenc, Henszmann Imre, Horváth Mihály, Hunfalvy János, Ipolyi Arnold, gr. Károlyi György, Kubinyi Ágoston, Majláth György, gr. Mikó Imre, Pulszky Ferenc, Pauler Tivadar, Somsich Pál, gr. Szapáry Géza, Tisza Lajos, Trefort Ágoston, báró Vay Miklós, gr. Waldstein János. Az adományok kezelését a Magyar Földhitelintézet volt szives elvállalni. Ez intézet bocsátja ki saját bélyegével és folyó számmal ellátva az aláírási ivateket is, és csak azon iv ismertetik el valódnak, mely e kellekkel föl van szerelve. Ily gyűjtőivek az intézetnél kaphatók. A gyűjtőivek kezelői jogosítva vannak a saját ivatekre aláírt összegek beszedésére, de föl-kérőnek, hogy ez összegeket az ívvel együtt leg-feljebb 1872. február hó végeig a „Magyar Földhitelintézet” Pest, bálványutca 5. szám a. okvetlenül küldjék be, minthogy az adakozások ekkor befejezettek. Ha valamely iven épen semmi aláírás nem történt, ezt annyival inkább kérjük a kellő ellenőrzés végett pontosan visszaküldeni. Egyébiránt gyűjtőiv nélkül is lehet adakozni, akár egyenesen, vagy postai uton a földhitelintézetnél, akár a lapok útján, melyek a nálók befolyó adományokat saját lapokban nyugtázzák. Pesten, 1871. december elején. Gr. Lónyay Menyhért, bizottsági elnök. Arany László, biz. jegyző.

Tudomány, irodalom. (A nemzeti muzeum) római korbeli híres régiségét közelébb Worsaae, a kopenhagui és dr. Montelius Oszkár a stockholmi muzeum igazgatója is meglátogatták, s tanulmányozták. Több darabot le is rajzoltak.

— (A berlini földrajzi társulat) november havi ülésében Vogel r. tag a Kárpátokat jellemző, a Tatra eszetlésére tört s annak szebb csoportulatait fényképekben is bemutatta. Előadta, hogy az a legszebb fen-síkok egyike és kies tengerszemével a nézőben bámulatot kelt.

— (A hírlapkiadó elvülésére hozott) képviselő-

házi határozatot a főrendek dec. 5-iki ülésében visszautasították.

— *(Uj lapok.)* Kúzeledvén az újv. életbelépő új lapok egész listáját lehetne összeállítani. Némeley már ki is adta előfizetési főlívát. Bethlen Olivér „Közép-párt” cím alatt indít politikai napi lapot, mely a jobb és baloldalt között akar egy reform párt közölni lenni, oly párt, minőt eddig még nem sikerült alkotni sem a képviselőházban, sem azon kívül. Hasonlóan a pártok fölött álló politikai napi lapot tervez Pázmány Béla. Datto Buloyosky Gyula és Milassin Vilmos „Reggeli lapok” cím alatt, mely törvénykezési és jogtudományi részrel is el lenne látva. — Ugyanevak a pártok fölött fog állani a „Testvér” című hetilap, melyet Zombory Gusztáv szerkeszt. De a „Mátyás diák” már nem álland pártok fölött, hanem egyeszen mint a napi párt humorisztikus lapja indul ki megnevezetnő művelőféle pártot. Szerkesztője Kuthen, kiadója Lonkay Antal. — A vidéki irodalom is készülődik. Az aradi német lapot ugyan még november végén elragadta a halál, de a vidéki lapirodalom alig érez meg egy-egy ily halálesetet. N. Kanizsáról Talabér egy bombasztikus előfizetési főlívásban „Csaldali Lapok”-ra hirdet előfizetést. Rimaszombaton pedig „Polyári kör” címmel új heti lap indul meg, kiváló tekintettel az ipar- és kereskedelmi érdekekre. Szerkesztői: Győrffy Pál; előfizetési ára egész évre 4 forint. — A N. Váradon megjelent. „Biharmegyei Közöny” című napilap megszűnt. — Simonyi Ernő képviselő „Szombati Lapok” cím alatt heti politikai lapot indít meg a 48-as párt szellemében szerkesztve. Tévelyki Titusz szerkesztése mellett újv. t. „Csodabogár” cím alatt heti élelap jelenik meg.

Előfizetési főlívások. A szerkesztőn véget ért *Zsontay János költeményei* a debreceni főiskola önképző köre előfizetést hirdet. A mik eddig megjelentek műveiből, mind figyelemre méltók. A kindvány tiszta jövedelme, a törvényes művelői bevételeivel, fele részben a költő szegény anyjának adatik át; másik fele pedig az önképző társulat javára marad Zsontay alapítvány címen. A fizet. a 1846 é. életrajzával ellátva, mintegy 10—11 lra terjed, s a jövő év februárjában jelenik meg. Előfizetési főlívást példányáért, példányáért 2 forinttal. Bevezető Prigyes önképző társulati elnökei Debrecenben, a főiskolában. — Dobránszky Péter k. lovaszárú bíróesztudor „Társasági hangok, kultúra tekintettel az önképző körök” című papírnapra hirdet előfizetést 70 kr. árával, mely összeg Kolozsvárra küldendő. A mi már sajtó alatt van.

Megjelent új könyvek: A „Természettudományi Közlöny” 28-ik (dec.) z. z. Tartalma a következő: Két indítvány, melyek elcséjen Dapny László a természett. társulat működését ágni közei egy oly alapszűlő főlívattal ajánlja, mely jelesebb külföldi természettudományi műveket magyar nyelven adna ki; a másik indítvány által b. Fényes Loránd azon nehézségeken óhajtana könnyíteni, melyek eddig a társulat pályázatait körül és a pályázók körében tapasztaltak. — Schwarzler Viktor rövid cikke a szilvápfánkák készítését tudományos alapon, gyakorlati útmutatókkel ismereti. — David Forbes előadása a föld belsőjének alkotásáról, közli Volt György. Könyvismertetés Heller Ágostól. Fehér Ipoly legközelebb megjelent kísérleti természettudományi kritikai ismertetése. — Adalékok a magyarországi természetvadások életrajzához (bevezető rész). A m. tud. akadémián ülésről. Az apróbb közleményekben az 1870-ben elhalt tudósok nekrológia stb. A jelen fizet. ez évben az utolsó.

— *Francia olvasókönyv* iskolai és magán használatra írta Sasváry László francia nyelv. tanár, kinek francia nyelv. tanárhoz e 128 lapra terjedő olvasókönyv kiadásától szorg. Kindsa Heckenast, ára 70 kr.

Színház. A Mirelli-botrány haragos felhőket gyűjtött a nemzeti színház felé. E felhők ellen a napokban jónak látták meghúzni a harangot, s a belügyminiszteri eljárás által tekintélyt veszett b. Orsz. Intendánsnak a tagok egy része bizalmi nyilatkozatot nyújtott át. Az intendánsnak sok keserű este volt. Hiرو terjedvén, hogy mielőtt megjelenik páholyában; kifutólik, soká nem mutatta magát, míg végre Thuisz főkapitányval együtt megjelent páholyában. Sok este át a színház élcsarnoka és a karzat drabantokkal volt megrakva. Most már ugy látszik, hogy a fűtőlő szenvedélyek elmúltak. E szomorú, sivar napok közt lépett föl *Jókainé*, elhagyva magányát, hogy a szavaló művészetnek néhány fényes estét biztosítsan, s újra folyozesse színpadunkra amaz értelemes, drámai alakokat, melyeket — mióta vissza vonult — hiába kerestünk.

— **Nemzeti színház pénzügyi állásáról** hivatalos kimutatást olvassunk. E szerint midőn 1870. október 1-én b. Orsz. átvette a színház vezetését, a pénztárban 35,000 ftnyi hiány mutatkozott és 12,000 ftnyi számlakövetelés nehezült rá. Dacára ennek, a színházi év végén (1871. márc. 31.) a pénztár már 6500 ftnyi többletet mutatott föl. Ekkor jött az olasz opera, mely 37,173 ft 51 kr. veszteséggel sújtotta a nemzeti intézetet. Az 1869—70-iki színházi év napi bevétele 149,448 ft 90 kr volt; míg 1870. okt. 1-től 1871-ig 165,041 ft 60 kr. (itt megjegyezzük, hogy a helyiárak tetemesen fölemellették.) Dacára azonban olasz operának, tüzzesnek: folyó fizetéseivel egészen rendezhen van jelenleg 22,584 ft 86 kr pénztári készlettel rendelkezik.

— *Petőfi szobra javára* a budai várszínházban közelébb műkedvelői előadás lesz. Hugó Károly „Báró és bankár” című drámáját s egy kis vígjátékot fognak játszani.

— **A budai várszínház átalakítására** vonatkozólag a belügyminiszterium értesítette a budai tanácsot, hogy ő felsége — a nemzeti színház által e célra az állam pénztárából részletvisszafizetés mellett kért tizenkét ezer frtnyi kölcsönt engedélyezte, és hogy ez összeg már utalványoztatott is.

Zene. *(Hangversenyek.)* Az utóbbi napokban egy új zenész társaság mutatta be magát a fővárosban, mely klasszikus művek előadása által tűnt föl. Három művészből álló társaság ez: Door Antal, bécsi zenedéktanár zongorán; Heckmann Róbert hangversenymester Lipeséből hegedőn; s Krumbholz Tivadar kunara-virtuóz Stuttgartból gordonkán. Első hangversenyük 6-án volt a redoutban, középszámu közönség előtt, mert a főváros Richter nagy zenekari hangversenyei és Ullmann hihővaló hirdetett két hangversenye által eléggé foglalkoztatva volt. A trió társaság érzelmes, egyszerű és összevágó játéka tetszett, s kivívták nálunk is a helyet a florenciek és Hellyesbergerék négyes társasága mellett. Második hangversenyükön (9-én) már jóval nagyobb közönség volt jelen.

— *(Műpártoló hölgyek oly intézetet)* akarnak alapítani, melyben tehetséges, de szegény leánykát az ének művészetben oktathatnak. Az énektanár az ismert Salvi lesz.

Új zeneművek: Táborosky és Parsch műkörekedésében jelentek meg: *Két tanulmány* zongorára; az újjak egyenlő megerősítésre szerk. Clementi M. Ára 50 kr. — *Gyöngy-áradás*, francia négyes zongorára; szerk. Schindler József; ára 60 kr.

— *Nepesztői eszélelmek.* Le. újabb és legjobb gyűjtemény könnyű modorban, Ártura Tisza Aladár; zongorára, két kötet. Első füzet, ára 1 frt. — Kivonat Gounod „Faust” operájából zongorára Leybachtól; ára 1 frt. E két zenemű is Táborosky és Parsch műkörekedésében jelent meg.

Régészet. *Bitüez Lajos nagypapost és c. püspök gyűjteményét* a m. m. muzeum, mint a m. tudom. Akadémiának, mely régiségi tárgyakat nem gyűjt, letéteményét már átvette. A Bitüez-féle gyűjteménynek a hazában nagy híra van, mert néhai tulajdonosa 30 évig gyűjtötte főleg a római régiségeket, bár emlékei közt sok van, mely a legújabb időben szerzetett. A mint az előleges összehasonlítás kimutatja, van a hagyományban százhárom darab különféle régiség és 3214 darab érem, t. i. 61 arany, 1424 ezüst és 1729 réz, melyek közt több jeles foglaltatik és muzeumi gyűjteményünk kiegészítését tetemesen elősegítend.

— *A legújabb magyar fametsző Atel Richardus* volt, kinek műveit Knauz Nándor egy 1518-ból való könyven látta, az esztergomi képtalan könyvtárban.

Egyletek, közintézetek. *Az országos zenedéhez mint több lap írta*, igazgatónak Liszt Ferencet már közelébb ki akarják nevezni. Az aligazgatóságra Bartay Ede, a titkárságra pedig Ábrányi Kornél voltak kizemelve. Farnokról Singer Odónt és Reményit (hegedőre), Theinldt és Zimayt (zongorára) s Nikóles Sándort (zeneszerzőt) engedték. De mivel az országgyűlés nem szavazta meg a költséget, e kinevezésekre alkalmasint még hosszabb ideig kell várni.

— *A „Corvina” irodalmi részvétel-társaság* dec. 21-én rendkívüli közgyűlést tart. Még háromszáz 20 forintos részvény fedezésére volna szüksége, hogy tervezett újításait, mint pl. pályadíjak kifizetését, bírók díjazását stb. azonnal életbe léptethesse. Ily részvények a társulat igazgatóságánál (reáltanoda utca 6 sz.) irhatók alá.

— *A „Csaldali kör” egylet* — nál a tagok folyó hó 31-ig irathatják be jó eseléseiket jutalmazás végett — a eselédmenházban ország ut 34-ik sz. Ugyanitt a felnőtt néveldelek oktatási olvasás, írás és számolásban, vasárnap, dec. 3-kán vette kezdést díjmentesen. Kik részt venni akarnak, irassák be magukat 1872-ik év jan. 1-ig bekarólag. Továbbá a szabas, ruhavarrás és pipere-ruhamosásban a eselédlek délutánokint oktatván, déldött idegenek (nem eselédlek) tanulhatják ugyanazeket, 5 ft havifizetésért az egylet helyiségeiben. Az egylet tagjai közül pedig azok, kiknek jó eselédre leend szükségök, tudakozójanak a menházban, mert sok és jó bizonyítvánnyal bíró új ajánkozott az egylet asszonyaihoz való felvételre.

— *A nöképző egylet közgyűlése f. hó 5-én* volt a „Tigris” szállodában. Tárgyat képezte az eddigi elnöknek Veres-Benitzky Pálné lemondása folytán megürrült elnöki szék újból betöltése. Az eddigi elnöknek megköszönvén az egyelőt tagoknak íranta mindíg tanu sítót szíves támogatását, föl is kérte az egyletet új elnöknek választására, de a közgyűlés oly egyhangulag kérte a további maradásra, hogy a bizalmat el kellett fogadnia. Ezek után jan. 7-én tartandó választmányi ülésre hívta meg a tagokat.

— *A tornaszervek építése* be lévén fejezve, zárkódtatni ünnepe dec. 16-kán esti fellétkor lesz. Ugyanakkor leplezik le Matolay Elek elnök arcképet is. Ünnepele után diszavacsorát tartanak a „Hungaria”-ban. Az egyelőt tagok vörös ingben és tornászjelvényvel jelennek meg.

— *Csongery Antal* a Kisfaludy-Társaság alapítói közé lépett.

Szabadkőművesség. *(A magyarországi skót szertartású szabadkőműves páholyok)* november hó 25-ikén magyar nagykeletté (Oriens) alakultak. A Magyarországi minden páholyból összegyűlt képviselők több napi tanácskozás után egyidőre a francia szabadkőműves alkotmányt fogadták el, mivel a végrehajtóbizottság által kidolgozott alkotmányt és terjedelmes alapszabályokat idő rövidsége miatt kellek meg nem vitathatták. Az önálló magyar alkotmányt májusban fogják életbe léptetni. A szabadkőműves ügyek vezetését egy 21 tagból álló szövetségtanácsra bízták, s nagy mesternek Joannovics Györgyöt (kultuszminiszteri államtitkár) választották. Az évi költségvetést 13,000 frtban állapították meg. Ez alkalommal a magyarországi Sz. János rendi nagy páholylyal kartelt kötöttek, melynek értelmében a szertartásilag külön vált szabadkőművesek egyetértőleg fognak törekedni a humanitás célja felé.

— *A szabadkőművesi tisztújítás* küszöbén van s jelenleg foglalkodtatja a szabadkőműves testvéreket.

— *A fővárosban* három skót-szertartású páholy van: „Korvina Mátyás”, „Humboldt” és „Zur Arbeit” A Sz. János rendieknek páholyai a következők: „Szent István”, „Egység a hazában”, „A régi hűséghez”, és „Haladás”

Van ezenkívül egy önálló, külföldi főseg által álló páholy: „Grossmuth”, melynek Dr. Lewis Lajos a főmestere.

Pályázatok. *Az országos nevelésköri pályadíjat* tűzött ki egy népszerű neveléstanára; 12 pályamű közül Gyulay Béla műve lett a nyertes; Henge Alajos pinkamiskei lelkész és Kovács Samu báróni ref. tanító művei pedig díszreter arattak.

— *(A bécsi világkiállítás)* alkalomával öt különözö érmet veretnek, s a világkiállítás főigazgatója közelébb pályázatot hirdet az érme mintára. A pályaműveket 1872 március végéig kell beküldeni s nem csak osztrák, de külföldi művészek is pályázhatnak. A beküldött minták fölött jury ítél, s a pályadíj minden egyes mintára ötven arany. Lesz müdrem, haladási érem, érdemérem, józlelt érme s közreműködők érme. Minden érem külön művészi emblemmelkélk lesz ellátva, melyek megválasztása a művészre van bízva; az érem egyik oldalát azonban mindenütt ő felségének arcképe foglalja el.

Hírek.

Olvasóinkhoz. Mai számunkban olvasható az előfizetési főlívás a „Hazánk s Külföld” új évfolyamára. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

— *(Toldy színházának felirata.)* A Kisfaludy-Társaság bizottsága, melynek feladata volt a Toldy színházára teendő emlékké alakját s a bele vésendő felirat szövegét megállapítani, e tisztében eljárt. A szöveget következőleg állapította meg: „Buda város hatóságja Toldy Ferencnek, a magyar irodalomtörténet megalapítójának, a Kisfaludy-Társaság által 1871 november 12-én rendezett ötvenéves iról ünnepele alkalomából e emlékkével jelölté meg a házat, melyben ő 1805 augusztus 10-ikén született.” A mű fogantatásával Buda város hatóságja Hofbauer Lajos építész bízta meg. A tábla rajzát Henszlmann Imre készítte. — *(Nyári Józsa képviselő)* és a közlekedési miniszterium egyik felhívatainak utóbbi napokban oly embebeli zavarok leptek meg, hogy gyógykezelés végett vasárnap Döblingbe szállították.

— *(A honvédelmi miniszteriumról)* kormánykörökben biztosan tudni vélik, hogy Hollán Ernőnek honvédelmi miniszterré, Szende Bélának államtitkárrá, és Bénérd Lajosnak minisleri tanácsosá a honvédelmi miniszteriumban kinevezetése még e hó folyamában meg fog történni.

— *(A b. fővárosi szeretotházi bizottsága)* folkéri mindazokat, kiknél gyűjtőveik vannak, hogy ez leveket — miután azokkal be kell számolni — a netán gyűjtött adományokkal együtt e hó végeig Szilassy Aladárhoz (Pest, Szervitátor 4.) vagy b. Huszár Imrehez (Pest, Akadémia-utca 6.) vagy báró Eötvös Lorándhoz (Pest; Erzsébet-tér 10. sz.) küldjék. A kegyadományok minél előbb beküldése már annál fogva is szükséges, mivel ismét nyolc növendéket kellett az igazgatótanácsnak az intézethe felvenni, csupán azon okból, mert megrendítő nyomorukat látva, nem lehetett őket a tére után hagyni; s így már 31 növendék van. Ezenfelül miután az országban több helyen kezdenek hasonló intézeteket állítani s e célra legnagyobb akadály az alkalmas nevelők hiánya, hogy e nehézségen telhetőleg segítve legyen, már az 1872. év. elején óhajtának a intézeten meggyitni a „szeretotházi szegény nevelő” képezdét.

— *(Bálok.)* A nöképző egylet jan. 6-án az egylet pénztára javára a redoutban nagy tombolajátékot rendez. Jan. 7-én a magyar gazdaszonyok nagy álarcos bálja lesz. A játékon nyögylet pedig jan. 14-én rendezi nagy álarcos bálját. Az előbálköből eddig követdezők vannak megállapítva: jogászbal jan. 17-én; orvostan hallgatók bálja jan. 22-én; a technikus bál jan. 24-én. Mindenk a redoutban.

— (A Tegothoff-émlékre) nálunk eddig 1562 frt 95 kr gyűlt össze.

Jótekonyságok. (Nemes végrendeletek.) Buzini báró Jellasics Ede volt udvari kancellár elhunytán, zágrábi öt házáat és torontalmegyei 600 holdnyi birtokait egy nőrokonára hagyta, oly feltétellel, hogy ennek halála után azok öt egyenlő részben a zágrábi múzeum, magyar múzeum, zágrábi színház, magyar nemzeti színház és végre az irgalmas barátok zágrábi kórháza javára fordítandók. — Faur Gábor és neje N.-Váradról végrendeletükben 4000 frt. o. é. összeg alapítványt tettek két g. keleti vallásu tanuló ifju számára. Nevezett összeg Siaguna érsek kelésére bizottat.

Balesetek, elemi csapások. (A himlő és torokgyík) pusztít. A fővárosban és környékén az előbbi oly nagy mérvben lépett föl, hogy mindnap — még a felületekből is — számos áldozatot ragad el. A torokgyík pedig Erdélyben fajult járványnya, s bár néhány hétre elecsendesült, most ujalag kitört. Nevezetesen Pürkerence annyira dühöng, hogy terjedésének megállítására végett a község a más falvakkal való közlekedéstől el van zárva.

Egyház és iskola. Pestváros legutóbbi közgyűlése hosszas vita után elfogadta Ramolder veszprémi püspök azon ajánlatát, hogy leányneveldeket és tart fent, ha Pest hatóságai a szükséges telket ingyen adja. Telhat 300 négyzetöngyöl szavaztatott meg. A heves vita nem volt egészen indokolatlan, miután a létesítendő iskola felekezeti lesz, s apácák tanítanak benne. A közköztudott törvény pedig azt rendel, hogy felekezeti iskolát a községnek csak akkor lehet javadalmazni, ha saját iskolából főleg marad; már pedig Pest saját iskoláira kölcsönöket vett föl. Továbbá — szintén a közköztudott törvény szerint — ha a község felekezeti iskolát segélyez, joga van minden felekezeti iskolának hasonló mérvű segélyt kérni, miután a községek s városok vagyona közös tulajdona minden polgárnak. Az apácák iskoláknál még két más kifogást is lehet tenni; először, hogy most, midőn a női tanítóképezdek növendékeit csak szigorú vizsgák után engedik tanító székükbe, addig az apácák legtöbbször nélkülözik a pädagogiai ismereteket még elemelt is, s rendszeres szent képek, és kézimunkák képezik képességük erősségét; másodsor: a magyar apácák annyira el vannak foglaltva, hogy bizton várhatjuk, mikép Pestre már csak idegen ajkúak jutnak, pedig a fővárosban nagy szükség van arra, hogy a zsongó ajkak magyarul tanuljanak.

— *Allami főredáltanodának* ideiglenesen a holdutcai Freund-féle kétemeltes házat szemelték ki, évi 15,000 frt bérért.

— *Bartokovics Béla egri érsek* az angol kisasszonyok egri intézetében leendő négy leánya neveltetésére 16,000 frt alapítványt tett, oly határozott kijelentéssel, hogy ezen alapítványát az egyházmegyéhez tartozó Heves-, Borsod- és Szabolcsmegyékből, nem különben a Jász-, Kun- és Hajdu körletekből egy-egy általa és utódai által kinevezendő növendék élvezze.

Meghaltak: Dr. *Darvasz Albert*, Pestváros kiérdemült főorvosa dec. 8-án. *Mészáros Simon* volt hóurvédőrnagy 66 éves korában Tardolon, Zemplénmegyében. — *Béke Antal* derék néptanító Dobrocsinon, hosszas betegsége után, 49 éves korában. — *Loos József*, N. Várad képviselő testületének tagja, s a megyei bírón református lelkésze.

Szerkesztői üzenetek.

— *M. Várhelyi. D. A.* Közölni fogjuk, mihelyt írának lesz. — *Bavári emlékezet.* E vers háborúna az elhunyt nyugalmát, hi közölnök. — *Külföldön.* Az itt' on levők köszönettel fogadják a következő sorokat: "Légy oly boldog, a mint én gondolom. Ne léss vihart egred borúban. Mi is hasonló minden jót kívánunk, de a verset nem adjuk ki. — *Ha te meghalsz, én is!*" ... Oh kérem, nem így szokás novellát írni. — *Rómán népmesék.* Közzülhet. — *Biro Pálunk.* Silany versét legelőbb bérmentesítse, mert senki kedvtőlésért nincs kedvünk adót fizetni.

— *Egri nők* című műlaponk szétküldését már megkezdte azon t. egyes éves előzetünk számára, kik a 30 krnyi csomagolási díjat beküldték. Az újságra minden egyént tartó előzetünk birtokában lesz a képek, melyek szétküldése a csomagolás, és előzetünk nagyszámú miatt nem történetik egyszerre. A kiadóhivatal.

TARTALOM:

Cikkek: „Jókaiké: Janus Brantstól. — „Csak előre! Edeardy Géztől. — „Az internacionale“ György Alabárdtól. — „Vajda-Hunyad. — „Vigyünk sz. má. a városba. — „Ressel szigetén 1858-ban. — „Művelt emberek a történelmi korszak előtt. — „Kalenda Hystoriesky. (Végo.) Hölke Lajostól. — „A Kossuth-Lovasi László üldözötés történetéhez. (Végo.) — „A nap. (Végo.) Foglár Józseftől. — „Vegyes közlemények. — „A hét vizsgálója. — „Hírek. — „Vegyes rovatok. **Képek:** „Jókaiké. — Életképek. IX. „Vigyünk szalmát a városba. — „Vajda-Hunyad. — „A kínának lemeszároltatása Ressel szigetén.

Legelőbb illusztrált heti lap, pompás szinnyomatu melléklettel!

Előfizetési fölhívás

„Hazánk s a Külföld“

című, számos illusztrációval megjelenő, legelőbb képes hetilapra.

Ezen elterjedt képek most már a VIII-ik évfolyamba lépnek, folyton támogatva a közönség tömeges részvéte és oly iró kör által, mely közleményeit mindig érdekessé s vonzóvá tudja tenni.

A folyót év némi változást tett a szerkesztőségben, a nélkül azonban, hogy régi szerkesztője megszűnt so na az általa alapított lap szerkesztésében részt vegyen. A közönség részéről is megmaradt a régi pártfogás, s irónkkal szintén megőrizték az eddigi összeköttetést, sőt gyarapítottuk is azt.

Illusztrációink pedig számosabbak és nagyobbak lettek s nem volt nevezetese hazai esemény, akár a fővárosban, akár a vidéken, melyről rajzokat, díszes képeket ne közlőltünk volna. Hasonlóan nem kerültek ki figyelműnket a külföldi események sem. Végül pedig minden egészséges előzetünk egy gyönyörű, szines nyomásu műlapot kapott. Az „Athenaeum“ irodalmi részvénnyársaság pedig mindent elkövetett, hogy dísz és kiállítva tekintetében még a fokozott igényeket is kielégíttesse.

Lapunk irányja, tartalmas volta sokkal ismeretesebb a közönség előtt, hogy sem bővebben kellene azt fejtegetnünk.

Előzetünk az újévben szintén egy díszes, szines nyomatu műlapot, mely mind tárgyánál, mind művészi kivitelénél fogva e nembn a legkifünőbbek közé fog tartozni.

E műlapot minden egészséges előzetünk megkapja, — habár évnegyvedenkint tartónk is az előzetési díjak beküldése, — 30 krnyi csomagolási díj mellett.

Ily nagyterjedelmű és díszes lap kiállításra tetemes költségekkel járván, bátrak vagyunk remélni, hogy a közönség méltányolva fogja törekvésünket, s oly mérvben karolja föl lapunkat, hogy a pártfogás által mindig újabb és újabb előnyökben s kedvezményekben részesülhetjük olvasóinkat. Hisszük tehát, hogy eddig előzetünkkel az újévben is találkoznak, s kérjük egyszersmind őket, hogy lapunkat ismerősök körében is terjeszteni sziveskedjenek.

Szokoly Viktor, szerk. társ.

Kazár Emil, felelős szerkesztő.

Előfizetési föltételek:

Egész évre csak 6 frt. Negyed évre jan.-márc. 1 frt 50 kr.
Félévre 3 frt. Az új jutalomkép csomagolására 30 kr.

Gyűjtőknek minden 10 előzető után tiszteletpéldány biztosítottak.

Előzetési íveket főlegesenek tartunk kibocsátani, miután a postautalványok által sokkal kényelmesebben és kisebb postabér mellett lehet előzetni.

Az új előzetők abban az előnyben részesülnek, hogy régiebb évfolyamaink igen költséges kiállítású: Dobozzi — Zrínyi és Frangepán. — Hunyady László buncsua, — Huszár bravour, — Guyon tábornok, — Bem diadala, és Az egri nők — című szines nyomásu jutalomképeinket 1—1 frtjával s 30 kr. csomagolási díj beküldése mellett rendelhetik meg.

Figyelmzettjük egyszersmind olvasóinkat a Hazánk s Külföld politikai test-órlapjára, a balközép elvoit valló, vasárnaponként egy nagy íven megjelenő:

„Heti Postá“-ra,

melynek egész évi előzetési ára 4 frt, félévre 2 frt, évnegyvedre pedig 1 frt. Ez elterjedt lap vasárnaponként jelenik meg. Az „Athenaeum“ mint kiadó-tulajdonos.

Az előzetési pénzek az „Athenaeum“ kiadó hivatalába: Post. barátok tere 7. szám intézendők.

Hirdetés.

Kollarits József és fiai

legelső készfelnemű gyári raktárában Pest en, váci-útea az „YPSILANTI“-hoz legnagyobb választékban legjutányosb áronkaphatók mindennemű férfi, női és gyermekfelneműek.

Férfi ingek, rumburgi, hollandi vagy írlandi vászonnól, darabja 2 frt 50, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, 5 frt 50, 6 frt, 6 frt 50, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt.
Férfi ball ingek, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, himzettek, 6 frt, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt, 14 egész 20 frt.
Férfi madapolan ingek, 1,50, 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50, 4 frt.
Férfi szines ingek, 1 frt 50, 2 frt, 2 frt 50, 3 frt.
Férfi gatyák magyar, félmagyar vagy francia szabásra, félvászonból 1,50, 1,55 1,60, tiszta vászonnól 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50.
Férfi gallérok, kézelők, nyakkötők, felharisnyák és mindennemű vászon s batizst zsebkendők.
Női ingek vászonnól sima 2,25, 2,50, 3, 3,50, 4, 5 himzettek 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14 frt, francia mell-varrással 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 frt.
Női háló-corsettek 1,85, 2, 2,25, 2,50, 2,75, 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6 egész 12 frt.
Női francia derek-fűzők 1,50, 2, 2,50, 3, 3,50, 4, 4,50.
Női harisnyák legelőbb minőségben pamutból, kőtegie 4, 4,50, 5, 5,50, 6, 7, 8 egész 15 frt, cérnából 11—24 frt.
Női alszoknyák s nadrágok perkalból, esikos s piqnet barchetből, éjjeli s pongyola fűzők, mindennemű vászon s batizst zsebkendők.
Fülszék vászonnól, madapolánból s szinesek a legjutányosb áronk, egy szintén fu-gatyák s felharisnyák.
Leányingek minden formában, egyszintén leány corsettek s harisnyák.

A legnagyobb választékban férfi és női téli alszoknyák s nadrágok, egyszintén minden téli árúk, legújabb flanel-íngék s schawlok.
Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat rumburgi, hollandi s írlandi vászonnokban. Darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 40, 50, 60 egész 120 frt.
Cress-vászon 12, 12,50, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20—25 frt.
Vászonzsebkendők, kőtegie 3, 3,50, 4, 5, 5,50, 6, 6,50, 7, 8, 9, 10—20 frt. batizstzsebkendők 4,50—30 frt.
Törülközők, kőtegie 5,80, 6,90, 7,50, 9,50, 10, 12 egész 20 frt.
Asztalkendők, kőtegie 5, 5,50, 6 egész 12 frt.
Abraszok és damaszt asztalt-készletek 6, 8, 10, 12, 13 és 24 szemlyre minden áron.
Szines ágyi kanavaszon, vége 9, 10, 11, 12, 13—16 frt.
Függönyök a legnagyobb választékban, egy ablakra 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15 frt párja.
Asztal- és ágyterítők, kávéas abroszok s esemegek-kendők.
Menyasszonyi készleteket 200 frttól 2000 frtig kész felnemű s vászonban a legelőbb kiállításban szolgálhatunk. Nagy árjegyzékünket kívánságra bérmentesen beküldjük.
Levél általi megrendelések még az nap, melyen érkeznek, legelőbb kiállításban s megrendelőnek, csomagolási díji nem számítunk.

Epen most jelent meg az „ATHENAEUM“ könyvkiadó-hivatalában (Pesten, barátok tere 7. szám) s általa Magyar-Erdélyország minden könyvkereskedésében kapható:

JÓ KAI MOR
„A köszivű ember fiai.“
Regény hat kötetben. — Ára 6 frt.

„VIRRADÓRA.“
Újabb novellák négy kötetben. — Ára 4 forint.

PÉNZ
olesó kamatra házak- és jóságokra adatik. Pesten szibárus-utcában, 2. szám alatt, a II-ik emeleten 3. ajtó. B. R.

Cachemir kendők.
„Szép, jó és olcsó!“
Legújabb női ruha-kelmék
bámulatos olcsó árért.
Teljes ruhához való legszebb kelmék
35, 4, 5, 6 frtért, egyszintén a legfinomabb **fekete selyem-anyagok** kaphatók
HAMBURGER ADOLF
üzletében, Pest, urt-útea 1-ső sz. a Párisi ház bemeneténél.
Mustrák kívánatra mindenkinél ingyen és bérmentesen küldetnek s megrendelőnek utánvét mellett azonnal eszközöltetnek.
10—4.
Asztal- és ágyterítők.